

mellett s halála után utódja, Izmail pasa, kit az angolok törhetetlen akadékoskodása buzgó támogatásával a vállalatnak, még határozottabban támogatta Lesseps tervét.

A diplomáciai nehézségek, a porta gyának bizalmatlankodása, az angol kormány féltékenysége nagyon megnehezítették s több óvre elhúzták a terv kivételét. Lesseps most irodalmi uton kísérel meg lendíteni a dolgon. 1856-ban egy munkát írt, mely kivált a kereskedő világra oly kedvező befolyást gyakorolt, hogy művét az angol armányok által elébe gördített nehézségek s az európai töképezések egy részének kételkedése dacára is, 1859-ben 80 millió tőkével, mely részvényekre gyűlt össze, megkezdhetette. A politikai ellenállás utójárja is engedni volt kénytelen a terv életrevalóságának.

A munka tehát 1859 óta kisebb-nagyobb félbeszakításokkal ernyedetlenül folyt s tíz évi erőfeszítés után, 1869. végén, a XIX. század egyik legnagyobb technikai műve, a szuezi csatorna, megnyitott.

A kész tényekkel szemben az angolok is kénytelenek voltak letenni a fegyvert, miután azt többé meg nem másíthaták. De mivel a csatornát az ő hajók vették leginkább igénybe, Angliának lévén Kelet-Indiában legnagyobb birtokai s legélénkebb forgalma a kelettel, s mivel az ő szállítmányait fizették legnagyobb részben a csatornán szedett vámot, azon gondolkodtak, miképen szerezzék a csatorna fölötti rendelkezésben, a részvénytársaság igazgató tanácsában nagyobb, ha lehet: uralkodó befolyást.

Tudjuk, hogy Egyiptom Izmail pasa kormányzata alatt pénzügyileg a végromlás szélére jutott. Az angoloknak ez nagyon malmára hajtotta a vizet. Izmail el is jutott odáig, hogy szuezi részvényeit kénytelen lón eladni az angoloknak. Pedig ő volt a legnagyobb részvényes, felét ő bírván az összes részvényeknek. Így hát az angolok felében csakugyan tulajdonosai lettek a csatornának, — azonban a részvénytársaság francia szervezetét azzal meg nem változtathatták, s befolyásuk legfőkébb annyiban volt, hogy az igazgatótanácsban nyertek három, a felügyelőben egy helyet.

Midőn tavaly az angolok Egyiptomot megszállták s tényleg az ország sorsát is kezébe vették, még inkább bosszantotta őket, hogy a világherkész e nevezetes utja, az egyiptomi földön épült szuezi csatorna a francziáké. S innen származik az a nagy feszültség, mely legutóbb az angolok és francziák között már-már kenyértörésre vitte a dolgot.

Lessepsnek az egyiptomi kormánnyal kötött szerződését már az előbbeni angol kormány is elismerte érvényesnek. Ebben pedig biztosítva van Lessepsnek az a joga, hogy ha a forgalom emelkedése később a csatorna nagyobbitását, vagy újabb csatorna építését tenné szükségessé, azt csak ő építhesse. Az eredmény nagyon igazolta Lesseps előrelátását, mert a keleti forgalom annyira növekedett, hogy a szuezi csatorna már nem mutatkozott elegendőnek azt közvetíteni. Szükségessé vált a második vizit uti kiépítése is.

E második vállalathoz Lesseps udvariansan társul hívta meg az angolokat. Gladstone el is fogadta az ajánlatot s az angol befolyásnak engedett bizonyos kedvezmények kikötése mellett szerződést kötött Lessepszel a második csatorna kiépítése iránt. De az angol kereskedőknek nem tetszett e szerződés s rendkívüli ellenszegülést keltett közöttük. Világosnak látszott, hogy ha Gladstone annak módja és rendje szerint jóváhagyás végett a parlament elé terjeszti a Lessepszel kötött szerződést, azt a

parlament megbuktatja s ezzel a mostani kabinet is megbukik. Gladstone tehát ahhoz a menedékúthoz folyamodott, hogy megkérte Lessepsét, mentené fel őt a szerződés alól. Lesseps készségesen fölmentette s most a második csatorna épügy az angolok mellőzéseével, francia pénzrel, francia terv szerint fog kiépülni, mint a hogy kiépült az első csatorna. Lesseps ma 78 éves ember, de testben, lélekben fiatal, tevékeny és fáradhatatlan, a ki bizonyára megéri még újabb nagy művének teljes befejezését is, — a mit mi szintén szívből kívánunk neki.

SENET FERENCZ PREDIKÁCIÓJA.

Longfellow H. W.

A kis pacsipta fennen szárnyal —
E szárnyas ima, nyillá vált dal —
Mint lélek, mely kintől megváltva
Még visszazsál égi honába.

Szent Ferencz hallja; mintha épen
Szeráf-dal csöngene fülében;
Mintha a tűz lobogna benne
S a fény, a hő s szív vágya lenne.

Aszisi klastrom rostélyára
Csoportba gyűl sok kis madárka;
Mind, mind az isten szegénykéi
S mind szokott magocskáját kéri.

S szól Szent Ferencz: «Madár-testvérek,
Hozzám ti keréért jövétek,
De mostan, im', nemcsak kenyérről
Etelek és bocsátlak én el.

«Vegyétek most, boldog madárkák,
Meznyeig igék szent mannyját,
Adom, mintha az enyém volna,
Pedig nem az, bár ajkam szórja.

«Titeket kettős hála köt le
Dicsérni az Urat örökre,
Ő adta, hogy szátok dalolhat,
A piros sipkát s puha tollat;

«Repülőnök szárnyat növeszte,
Hogy szállhassatok messze, messze,
A boldog égi csarnokokhoz
És mindenütt ő ápol, gondoz!

Most az egész sereg madárka
Vigan dalolva keze szárnyra
És szótlanul minden vidékre...
A szent szívében égi béke.

Nem tudta, hogy a rokon tábor
Értett-e valamit szavából,
De, hogy megérté egyetlen fül:
Azt tudta jól, azt hitte szentül...

SZÁSZ BÉLA.

CSUKA TÓDOR BÁNATA.

(Kép az erdélyi havasokból.)

Sirla Csuka Tódnak meghalt hirtelen a fia, a kis Szmiónucz.

Három gyermeke volt, három gyönyörűség szép szöke fiúcska. Tódnak báronyban, palyolatban járatta őket, akár egy báró, s mikor ott játszottak rétiükön, a detonáta alatti ő s fenyes szélén, bizony a kedves képre maga az öreg bányanagy is, ki csak a tavasszal vesztette volt el a himlőben gyermekét, megállította egy izben lovát, hogy megbámulja a költőként:

«Mint repül a sárga hajfűrt,
A piziny ajk mint cseveg.»

Petükucz volt a legidősebb, alig hét éves, és Szmiónucz a legfiatalabb, még nem egészen hét hónapos. Legfiatalabb volt és mégis a legmarább elkívánczolt oda a detonálási fehér gyopáros mezőre — örökre.

Sirla Csuka Tódnak átlóvágolt másnap Abrudbányára, hogy összevásáraoljon mindent, mire

egy halott kis gyermeknek szüksége van. Nem sok az, bizony nem sok. Hanem Csuka Tódnak még az a kevés is elég gondot okozott. Elváltan élt feleségétől és egy magarávaló bányász, a ki a föld alatt tölti élete legnagyobb részét, ugyan mit is tudjon arról: hát voltaképpen mi kell egy hét-hónapos fiúcskának, hogy tisztességben megjelenhessék ott a között a sok szép aranyos angyal között, kiket olyan akkurátosan pingált oda a mult télen egy erre járt piktor szent Gergely mellé, hogy na! Fölkérte Juli nénit, az egész bányavidék Juli nénijét, szerezze össze mindent, hogy temethessék el egy Szmiónuczot «mint valami királyfi».

S elővette tüzőjéből pénzét, a széles, sokrétű vörös bugyellárist, melynek gazdagságáról hej de sok mesét beszél a vidék; s előadta belőle a 200 forintot, mi mult heti osztaleka volt a «Rhodu»-ból. «Majd kipótolom én, hogyha még kell!» — tévé hozzá vidék Juli nénijét, szokoly mosolyával, — «kiadom a fiúnak egész öröklő jussát.»

De tudja Isten, mintha minden aranya egyszerre csak arczára vetette volna színét, olyan sápadt volt. Földre szeggett szeméből nehéz bánat sugárzott ki, hogy mindenki megsajnálta. Még hangja sem volt már a régi, erős, érzés hang, mely úgy csegett volt emberei között, mint az ezredes büszke parancsa, mikor elléptet a hadsorokba álló, tisztelő legénység előtt.

Meglepett most ez a szokatlan változás, a mint fölhaladtam a vendéglő lépcsőzetén. Olyan ismerős volt s mégis oly idegennek tetszett. Csüggeteg erély és elfojtott keserv nézett ki belőle s hangja olyan rekedtesen hangzott, mint hogy ha a sirből kelt volna ki.

«Csuka Tódnak búsul ott benn, ez első keserve életében. Majd hozzászólik!» — mondogatá nevére a vendéglős, kinek tizenhét gyermeke közül kilenc feküdt már a temetőben. És egy pékinas, a mint pirosra izzadtan és hajdán fölrohant le a lépcsőkön, majd leült üres kosarával. Tódnak vette meg minden kifijét csak úgy «pománá»-ba s kétszer küldte el, hogy hozzon még: hadd ossza ki majd a falu apró népsége között. Ne mondja senki, hogy az a kis Csuka Szmiónucz nem emlékezett meg itt hagyott pajtáskáiról utóljára.

Ott ült a sötét ivóban a fal melletti fekete padon; előtte a fehérre surolt, keresztbe álló lábú asztalon egy üveg bor és borviz — «egy pár», mint e vidéken nevezik. A mint észrevett, nagy, erős kezeibe fogá az enyémét, s közelebb húzott az asztalához. Egész közelről nézheték egy a keskeny homlok alatt zavartan villogó szemekbe, melyek olyan tétvegül kalandoztak valahol messze, messze. A vastag, izmos nyak, meg a a husos arcz minden erét felduzzasztotta az ital. Jól tudám, hogy nem menekszem tőle, mig csak nem iszom borából; a csordultig töltött pohárhoz nyulék hát s reá köszöntém emberséggel. «Szetéráske domnule!» felelt alig érthető hangon. Aztán mintha nagyon, nagyon fájt volna neki az, a mit mondék, elkomorult s arczát kérges tenyereibe hajtva, keservesen lóballá jobbra-balra.

Hejh pedig volt idő, mikor se Bucumban, se Izbitán, se Cserbún, sőt még Abrudbányán sem tudott senki olyan jól mulatni, mint Sirla Csuka Tódnak. Ki ment csak nem rég is Ballos boltjától Persián üzletéig fehér lován félőráig, kísérve az első bandától, mely minap Déván a királyfinak is zenélt, s ki vetett volna más nekik 60 frotot csak azért, hogy a városból kikisérjék kis dobbal, nagy dobbal, mintegy obester urat, a vásárra begyűlt mőczok és krisának örvendő riongása s a városiak szájtátó bémészködés között. Azt mondom, meglátszott rajta, hogy székelyből vált románná, mint a bucumiak

PÁRISI LÁTOGATÁSUNK.

Az a rokonszenv, mely párisi tartózkodásunk néhány napja folyamán oly megkapó közvetlenséggel nyilvánult irántunk, ugy látszik, nem csupán pillanatig tartó nyilatkozása volt a francziákat előnyösen jellemző szívelyességnek és lovagiasságnak, hanem mélyebben fekvő indokokra vezethető vissza. Mint Lesseps egyik köszöntőjében találóan jegyzé meg, a francia és magyar nemzet közti rokonszenv lélektani magyarázata missziójuk azonosságában található föl: az egyik Európa nyugati, a másik keleti határán öre és előharcosa a civilizációnak. A párisi sajtó legtekintélyesebb képviselői ismételtelen ugyanily értelemben nyilatkoztak s bár ott tartózkodásunk napjai már jó ideje véget értek, újra meg újra foglalkoznak e kérdéssel s ékesen szöve melegséggel hangsúlyozzák a két nemzet közti szolidaritás jelentőségét. A francia képes lapok nemes versenyre kelve öröklítik meg a közvetlen érintkezés jelentősebb mozzanatait. A «Vasárnapi Ujság» hetek óta már ama kellemes helyzetben van, hogy azokból kiválóan érdekes részleteket mutathat be olvasóinak.

Az a kép is, melyet ez alkalommal bemutat s melyet néhány ismertető sorral kísérünk, lekötelező bizonyítéka annak, hogy nem felejtkeztek el rólonk s a két nemzet fiait közti érintkezés hatása ott tartózkodásunk rövid idejét túlélte.

Megérkezésünk első napján a tisztelő látogatás *Hugo Viktor*nal, mely mindnyájunkra nézve örökre felejthetetlen marad s mely az egymást rohamosan felváltó élményeink fontos nyitányul szolgál, méltán foglalja el képesoportunkban a központi főhelyet. A várakozó érdeklődésnek az a néhány pillanata, midőn a nagy költő gonddal ápol, virágillattal telt kertjében már össze valánk gyűlvén s Gouzien, a magyar nemzet e nemesszívű barátja, megérkezésünket bejelenté, mondhatni, az áhitat hangulatát kelté föl bennünk szótlanul pillantottunk körül, hallgatva suttogását azoknak a lomboknak, melyeknek árnyában annyi nagy gondolat és nemes érzelm szülemlett, hogy diadalmasan hódító körfutását megkezdje a szellemek végtelen birodalmában és mohó vágyggyal szívtuk be illatát azoknak a virágoknak, melyeknek szinompájához az ő költészete annyira hasonló. És midőn néhány pillanat múlva, menyétől és két unokájától kísérve, az ősz költő roskatag lépesekkel az ajtó küszöbén megjelent s a tisztelők nevében az előcsarnok lépcsőjéről Pulszky klasszikus rövidséggel s oly találó szavakkal üdvözle őt, látni a hatást, melyet rá a messze földről hozzá zárandokolók látványa tőn, a szemébe tolnó könyecsképeket, melyeket reszkető kezeivel törölgött le, azt a mély megindulást, mely egész lényén előlött s néhány fuldokló hangban tört elő: bizony, a mit akkor éreznék, azt szó ki nem mondja, toll le nem írja s a képiró is nagyon halaványan adja vissza. A meghatottság annyira erőt vet rajta, hogy percekig tartott, mig szóhoz tudott jutni s eleinte akkor is ért hittük, hogy a romlatag test egészen erőt vet azon a szellemen, mely még most is ifja s a «Századok legendái» legközelebről megjelent kötetében is tündöklök. Az elismerő nyilatkozat, melyet válaszában kifejezett, s melyet e lap egész terjedelmében közölt, ama történeti jelentőségű mozzanatok sorába tartozik, melyeket egy nemzet legkedvesebb emlékei sorába iktat be, s melyekre idők multán is örömmel hivatkozunk.

A tisztelő üdvözlőnek azt a részletet, mely

a nagy költő hajlékának termeiben ment végbe, képünk nem tükrözheti vissza. Az előcsarnokban belül a megnyílt ajtókon át vonult be az üdvözlők serege s jó része azon szerencsében részesült, hogy a nagy költő közelébe jutva, pezsgőtől habzó poharát az övéhez érinthesse, s hallhatta ajkairól kifejezését annak a látnoki jóslatnak, hogy jönni fog idő, midőn a különböző népek egy nagy családdá egyesülve, egnek fogják magukat érezni. A tisztelők szétoszló serege még azon gyöngéd figyelemben részesült, hogy a költő menyé és unokái a kertből szakitott virágokat adtak emlékül. Ki ne őrizné meg kegyelettel azt a virágcsalát, melyet *Hugo Viktor* kertjéből hozott magával?

Képünk a párisi tartózkodás csekélyebb jelentőségű részleteire is kiterjeszkedik, s azokat a nagy költőnél történt tisztelő látogatás köré csoportosítja. Bemutatja a csárdás táncot, mely a magyar faj speciális kedvtelése s a párisiak által megérkezésünk estjén a «Continental hotel»-ben rendezett banket után élénk ovációk tárgyát képezte; azt a jelenetet, midőn ugyan csak ezen banket végeztével szétlőn osztva azon tollraj, mely a két nemzet közti barátságot tünteti föl, s melyet e lap olvasói már ismernek; részvételünket azon történeti nevezetesség nap estjén — július 14-én, — midőn egész Páris fénytergerben uszott, s a Trocadero-palota, a Place de la Concorde, a Champs-Elisée s a város valamennyi köz- és magánépületei az «Ezer egy éj» csodás képét tüntette föl s megoldandó kérdésül hagyta ránk, ha vajjon a rendelkezésünkre bocsátott hajók ringása a Szajna hullámain, vagy a kivilágítás búvájos látványa volt-e mámorítóbb és elandalítóbb?

Annyi bizonyos, hogy e képesoportozat oly emlékeket örökít meg, melyek ránk nézve szívnk utolsó dobbanásáig felejthetetlenek lesznek s a francia nemzet iránt eddig is táplált rokonszenvünket, ha lehetséges — még magasabbra fokozzák.

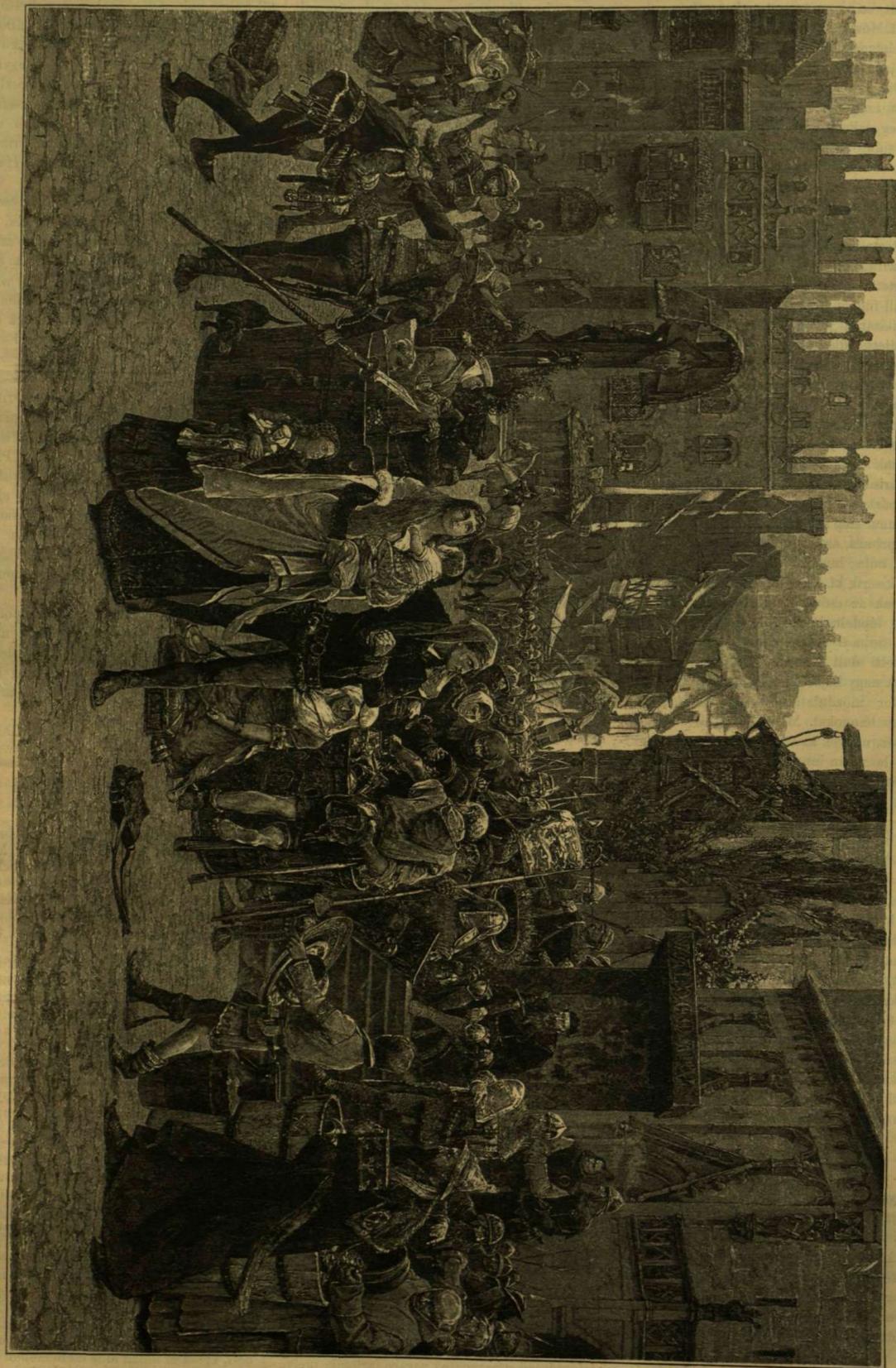
SZÁSZ DOMOKOS.

WISBY VÁROS MEGSARCOZOLTATÁSA 1361-BEN.

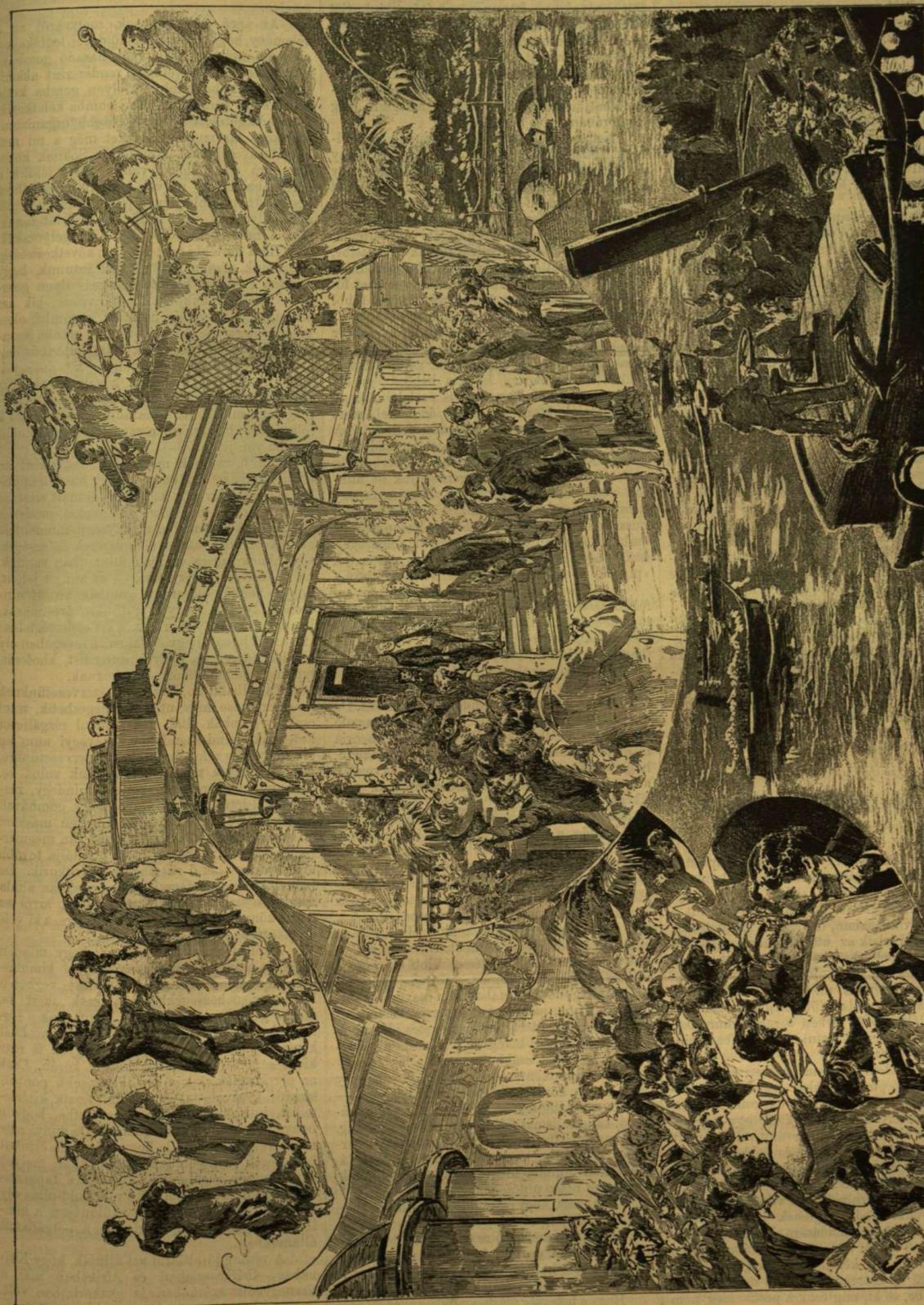
Hellquist festménye.

Hellquist Károly Gusztáv svéd festő egyike Piloty legkitünőbb tanítványainak. Még fiatal ember, 1851-ben született Kungörsben, de már az 1878-ki párisi világtárlaton feltűnt egy szép történeti festményével, mely XII. Károly holttestének tisztjei által való szállítását ábrázolta. E festmény a legszebb reményeket tette jogosultakká a fiatal művész jövője iránt, s hogy azok mennyire igazolva lettek, mutatja ma köztölt képünk, mely a tavali bécsi nemzetközi műtárlatnak egyik legbecsesebb gyöngye volt. E kép a legelőkelőbb helyek egyikét jelöli ki számára a most élő történeti festők között. Műértők és nagy közönség egyaránt el voltak ragadtatva műve által, mely a történeti hűség mellett igazi művészi felfogással jelenít meg egy érdekes és eredeti historiai eseményt. Egyetlen modern vonás nem zavarja benne az illuziót, a szerző mintha vissza volna helyezve a hat századév előtti korba, a jelenet színhelyére, oly élethű, oly realisztikus vonásokkal van az vászonra vetve. Nem csak a keret, melyben a jelenet lefoly, az épületek, az öltözetek, az edények, stb. viselik magokon a való történeti hűség színét, hanem az alakok, azok arca, sőt mozdulatai is híven jellemzik fajukat és azt a félfarbar korszakot, mikor a háborúk még rablóhadjáratok voltak s mikor a fosztogatás, sarcolás, békes lakosság tömeges gyilkolása, gyújtogatás és pusztítás együtt járt a háborúval.

IV. Valdemar dán király, ki szintén egy skandináv nagyhatalom megalapítására törekedett, egészen amaz idők szellemében cselekedett volna, ha Gothland szigetének svéd uralom alatt élő hatalmas kereskedővárosát, Wisbyt, melynek seregét kétszer győzte le, egyszerűen katonái pusztításának veti áldozatul s porrá égeti. De ő okosabbnak látta kíméletet igényi a

WISBY VÁROS MEGSARGOZOLYALTASA 1361-BEN. — HELLOQUIST FESTENYE.

Czigány zene. A magyarok hajója a Szajmán a július 14-ki kivilágítás alatt.

Hugo Viktor fogadja a magyarokat.

Csalás tánc. Az emulék-kép kiostásán a disztrakomán.

A MAGYAROK PÁRISBAN. — A «VIE MODERNE» CZINÚ PÁRISI LAP BAJZA.

városnak az alatt a föltétel alatt, hogy azt a három kádat, melyet a piacra állítottak, három óra lefolyása alatt szinig töltik meg arannyal, ezüsttel, ékszerekkel és drágaságokkal. Wisby dűsgadag emporiuma volt a kereskedésnek, sok kincs volt benne föllakozva, úgy hogy még fötemplomának homlokzata is óriási kárbunkuluskövektől ragyogott.

A hegyes födelű házak által körített piacon, atemplom előtt állított magának a király nyenyezetes trónust, azon ülve várta, hogyan ontja kincsét lábaihoz a legyőzött város. A trón lépcsőin ott áll egy ezimereus bajnok a királyi lobogóval. Sisakját fantasztikus korona köríti pávatollakkal. A király mellett trombitás hírnök figyelmezteti a késedelmezőket, hogy eljár az idő. A háttérben emelkedő magaslatokon látható hatalmas falak, melyeknek ma is vannak még maradványai, bizonyítják a város nagyságát, erejét.

Mindenfelől jönnek férfiak és asszonyok s öntik ki zsákjaikból és szekrényeikből magokkal hozott értékeket a király kádjaiba. Az arany, ezüst tálak, kannák, kelyhek, láncok, karpercek, gyűrűk, övek, fülbevalók, ékszerszekrények csillognak-ragyognak a ködös, homályos levegő daczára is, mely a képet előnti. A habozókat, a vonakodókat vad harcsook erőszakkal vonszolják elő. Jobb felől sohajta önti a téle kádba az alamizna pénzeket egy szerzetes; egy gazdag zsidó szekrényben hozza drágaságait, míg balfelől egy szegény kézműves veti a kádba keservesen megkeresett pénzeszkéjét, mialatt egy gyermek csodálkozva tekint le a csillogó tárgyra.

A piac közepén föllállított feszület előtt kétségbeesetten tördeli kezeit egy nőalak. Talán özvegygyletté tette a most koldussá. Az előtér közepén egy család vonja magára a figyelmet. Előkelő patricius, ki nejét és gyermekét vezeti haza, ököbe szorítva kezét a gyűlölt király láttára, ki összeránczolt szemöldökkel, keményen tekint rá, mintha kedve lenne átadni a nyakas polgárt a hóhérnak, ki ott a háttérben pallosa élet vizsgálja.

A kádak ketteje szinig telt már kincsekkel, a harmadik is tele lesz csakhamar: Wisby megfizette sarzát. De Valdemar király nem soká örülhet rablott drágaságainak: a hajókat, melyekre fölrajka, elsülyeszti a vihar s Wisby kincsét elnyeli a tenger.

A ki e kincsét onnan a tenger fenekéről kiemeli — ezt tartja a nép hite, — azé lesz Dánia, Svécia és Norvégia koronája.

A RAGÁLYS BETECSÉGEK ÉS A KHOLERA.

Dr. Leove Lajos berlini orvos népies értekezés nyomán.

Az emberi nem egy rettenetes csapásnak van alávetve: a ragályos kóroknak. Valamint a vihar, ha végigsöpör az erdő fölött, ezernyi ezer levelet szaggat le a fákról, úgy pusztít a ragály is a városokban, falvakban. Holttetemek egész halmai jelzik az utat, a merre elvonult. A kholera, mely két emberöltő előtt Kelet-Indiából Európába csapott át, több emberéletet ragadt el a negyven milliónál. Himlőben, a himlőoltás behozatala előtt, négyszázezer ember halt el minden évben s számarhurban ma is ezer gyermek pusztul el Európában minden hónap alatt.

E veszedelem azonban egészen elenyészik ama borzasztó pusztításokkal szemben, melyeket a ragály a középkorban okozott. A fekete halál Németország lakosságának egy negyedrészét ölte ki. Pestiszerű járvány volt ez, mely a XIV. században dühöngött és sokban hasonlított a kelet némely országaiban ma is pusztító kelevényes pestishez.

Az igazhívó muzulmánok a világ minden részeiből évenként odasereglenek a próféta sírházához a szent szőnyeg átadására. Ha e több száz-ezerre menő csapat között előbbi századokban a pestis kiütött, — kéréllhetlen szigorral fogta őket körül a katonai kordon s nem eresztett senkit se be, se ki, míg csak a pestis meg nem szűnt. Ilyenkor a zárandóknak néha egy tizede is elhalt. Ily alkalmakkor jutottak egy oly észleletre, mely a ragályokról szóló tanra is igen fontos. A különböző népek zárandókaiból alakult sátorvárosban némely népet nagyobb, mást kisebb mértékben lepett meg a pestis. Ebből a lón a következtetés, hogy a különböző

népek nem egyformán fogékonyak a kóroanyag befogadására. E tant az újabb kutatások még megerősítették. Egyéb ragályos járványoknál is bebizonyult, hogy a faji különbségnek is van befolyása bizonyos kóroanyagok iránti fogékony-ságra. Így például a néger nem kapja meg a sárgalázat, míg a fehér, kivált pedig a bevándorlott európai, igen könnyen esik áldozatul. Sőt állítják, hogy a szines fajokkal való bármely csekély fokú vérvéredés is csökkentti a fehér ember fogékony-ságát a sárga láz iránt. Ellenben a néger sokkal inkább ki van téve a himlő veszedelmének, mint a fehér ember. Továbbá Kelet-Indiában tisztezt több európai betegszik meg kholerában, mint benszülött.

Nem régebben még teljesen homályban voltak a ragályos betegségek okai felől. Nehány év óta azonban az a sejtélem az uralkodó, hogy a ragály nem más, mint mérges gombacsírával való mérgezés. A fertőző bántalmaknál, minő a typhus, skarlát, visszatérő láz (typhus recurrens), bizonyos, miszerint a ragály úgy történik, hogy e gombacsírát kívülről jutnak be a testbe, ott képzeltetetlen mennyiségre elszaporodnak, s mielőtt túlsúlyra vergődtek a testszervezet fölé: a betegség kész. Valószínű, hogy a többi ragályozás is így módon történik.

E rendkívül fontos fölfedezésre az ember azon észlelet által jutott, hogy némely kultúr-növényünk betegségeit, például a gabbaneműek üszködését az okozza, hogy a kalászt egy kis gombanemű lepi meg. Azt is észlelték, hogy háziállataink közül sok azért döglök el, mert testében egy bizonyos gombafaj fejlődött. A legyek például ősz felé ilyen gomba-epidemiában pusztulnak rakásra. Ha októberben és novemberben göresével megvizsgáljuk ez állatok véréit, azt fogjuk találni, hogy csak úgy hemzseg a mérges gombától. A legyek ez ősz pusztulása oly jellemző s annyira hasonlatos az emberek közt dúló nagy járványok jelenségeihez, hogy már a közmondás is azt tartja, »pusztul az ember, mint ősszel a légy, rakásra.«

1855-ben egy Pollender nevű orvos arra a fölfedezésre jutott, hogy az emberre is átragadó lépfenében elődőlött marha vérében milliárd-számra találhatni oly vonal-alaku testecskéket (bacillus anthracis), melyek az egészséges marha vérében hiányoznak. Pollender mindjárt arra gondolt, hogy eme, a gombák osztályához tartozó testecskékben keresendő a lépfene oka. De e testecskékkel tett kísérletek kezdetben tagadó eredményt szültek, s a Pollender-féle theoria iránti bizalom annyira megingott az orvosokban, hogy később Davaine jeles francia orvosnak s e téren nagy hírű experimentátorának sem sikerült a világot meggyőzni, hogy a vonalszerű testecskékkel a lépfene átlátható. Csak midőn Hallier, a botanika tanára a jenai egyetem 1866 és 67-ben kísérleteket tett kholerabetegek ürükeiben növesztett gombákkal, — kezdett az orvosi világban nagyobb hitre találni az a tan, hogy a ragályos betegségeknek oka a mérges gombával való mérgezés.

Nehány évvel később, midőn Hallier tana csaknem ismét feledésbe ment, Obermaier berlini tudós azzal a fölfedezéssel állott elő, hogy a lábzan (Rückfallieber) megbetegedettek vérében sajátságos csigavonalaszerűen csavart alakzatok találhatók, melyeket el is nevezett spirillumoknak. A visszatérő láz lázmenetes időszakok által felbeszakított betegség, s hasonló az ismeretes váltólázhoz, csakhogy ennél a láz és szünet nem naponként váltakozik, vagy nem egy láz napra következik két lázmentes nap, — hanem egy hétig tart a láz, egy hétig pedig szünetel, ez után ismét föllép a láz s tart egy hétig, mire megint következik egy heti szünet. Obermaier kimutatta, hogy az ily beteg vérében láz-as héten mindig megvannak a spirillumok, lázmentes héten nincsenek.

Már most, hogy megtudja, e spirillumokban van-e a betegség oka vagy nincs, Obermaier beoltotta a saját vérébe, mire ő is megkapta ugyanazt a betegséget, de, fájdalom, szerencsésen végtel, mert bele halt, midőn az orvosi tudományt a megbecsülhetetlen észlelettel gazdagította.

Hogy a betegség mérges gombanaggyal való infectióból származott, eddigelé teljes bizonyossággal a következő betegségek állítható:

1. A gabonánál az üszök.
2. A legyek ősz pusztulása.
3. A lépfene a marháknál, mely azonban az emberre is átlátható a lépfenepálcikák átlátásával.

4. A visszatérő láz.

5. A gümőkór (tubercolis.)

A többi ragályos betegségeknek a kóroanyagát még nem tudatik teljes bizonyossággal. De nagy valószínűséggel bír a sejtélem, hogy itt is gombamérgezés forog fenn, csakhogy még ez nincs minden kétségen fölül emelve.

Az apró organizmusok, melyekről az a vélemény, hogy a kóroknak előidézői, legfőképpen gombák, melyeket oszló vagy hasadó gombáknak nevezünk, mivelhogy rendszerint akként szaporodnak, hogy minden ilyen gomba ketté hasad s egy gombából két új gomba keletkezik. A hasadó gombák a legeslegkisebb organizmusok közé tartoznak, melyeket még a mi mai nagyító üvegeinkkel látni lehet. Soknak közülök apró vesszálakja van s azért jelölik a görög »bakterion« névvel, a mi kis pálczikához, vesszőhöz hasonló lényt jelent. Mások ismét apró golyóknak, vagy magsemeknek látszanak, ezek a »mikrokokkusok«, vagy apró golyócskák.

Ha a föntebbi tant legvégső következtetésig elfogadjuk, arra a nézetre kell jutnunk, hogy minden ragályos kórnak más-más ilyen gombája van. Vannak azonban orosok, kik azt állítják, hogy egy és ugyanaz a gomba okoz minden ragályos betegséget, mely gomba azonban különböző viszonyok közt különbözőleg alakul s egyik egyénnél bizonyos körülmények közt difteritist, másnál más körülmények közt kholerát támaszt. Jogosultsága e nézetnek is megvan; mi azonban maradjunk csak annál a föltevésnél, hogy minden ragályos bajnál külön gomba van jelen.

Hol fészkelnek már most rendszerint az efféle gombák? Tudva van, hogy ha a bennünket környező levegőt, az italul használt vizet, az élelmi szereket megvizsgáljuk, azokat rendszeren tele találjuk tömegtelen mennyiségű mindenféle gombával. Ha már az elemiszerek egészséges, testünknek javára szolgáló állapotban vannak, ha a levegő jó, a víz tiszta, — az annyit jelent, hogy a bennök előforduló gombák között nincsenek olyanok, melyek testünkre ártalmasak. Ha azonban a levegő rossz, a víz egészségtelen: ez annyit jelent, hogy e vízben, e levegőben oly gombák támadtak, melyek difteritist, kholerát, typhust, tüdőgümőkört stb. okoznak.

Tagadhatatlan, hogy testi szervezetünknek megmérgezése más uton is megeshetik, mint csak ily gombák által. Ha például rézgálicot keverünk élelmi szereinkbe, az vegyi uton ép oly mérgezőleg fog hatni testi szervezetünkre, mintha direkt rézgálicot vettünk volna be. A megmérgezésre természetesen mindegy, rézgáliczal lett-e megmérgezte, vagy gombával. Környezetére nézve azonban egészen másként áll a dolog. Mert a ki rézgáliczal van megmérgezte, az ezt a mérgezést nem plántálja tovább másokra, az csak ő rá magára szorítkozik. De ha valaki azért betegszik meg, mert az általa megivott vízben spirillumok voltak, arról az ő láza könnyen ragadhat át mindenkre, a ki vele érintkezésbe jött.

Attól még messze vagyunk, hogy minden ragályos bajnak egész bizonyossággal kimutassuk okozó gombáit. Ez megállapítani véghetetlen nagy nehézségekkel jár, csak azért is, mert e gombák oly kicsinyek, hogy csak a legélesebb nagyító üvegekkel észlelhetők s azoknál kevéssel csekélyebb nagyságu tárgyak is már kívül esnének érzéki észlelésünk körén. Csak az oly kutatók, kik a legtekélyesebb pontos-sággal, gyakorlattal és gondalattal teszik kísérleteiket, juthatnának abba a helyzetbe, hogy e bonyodalmas kérdést megoldják. De annyi már ma is kétségtelenül áll, hogy a fentebb érintett betegségek azon gombák átlátása által, melyek őket okozzák, ragályosan hatnak s e tapasztalat vezet a művelt embert a védhimlő-oltás oly nagyfontosságú tanára, mely különösen a himlőnél van általános gyakorlatban a polgárosult államokban.

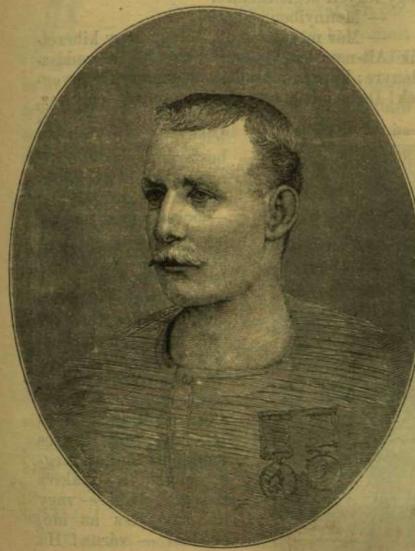
A védhimlő-oltásról azt állítják, hogy Khinában, Czirikaszsiában és Afrikában már a tizenegyedik században is gyakorlatban volt. Tapasztalták ugyanis, hogy egyes himlőjárványok kevésbé pusztítanak, mint mások, s hogy a ki egyszer a himlőn keresztül esett, másodszor már nem kapta meg többé. Így jutottak arra a gondolatra, hogy az embereket oly himlő anyagával oltáska be, a melynek enyhébb lefolyása van s kevésbé veszedelmes. Szándékosan ejtették tehát gyöngébb himlőbetegsége,

hogy a veszedelmesebb himlőtől aztán mentve legyen. E védoltás emberi himlőből vett anyagnak a testbe juttatásával történt. Ma már többnyire egészséges tehénből vett oltóanyaggal történik az oltás, a mi sokkal ártatlanabb, mert az egyik, talán épen beteg emberből a másikba történő oltásnál megeshetik, hogy a himlőanyagon kívül más kórnak az anyaga is átlátatik. Legalkalmasabbnak bizonyult azonban az olyan anyaggal való védoltás, mely egészséges emberen megfogant oly védhimlőből vétetett, mely eredeti tehénanyagból származott. Az ily anyagot humanizált tehénoltóanyagoknak nevezik.

(Vége köv.)

WEBB KAPITÁNY, A HÍRES USZÓ.

A lázas izgatottság, mely korunk tevékenységét jellemzi, nagyon sokszor csap át oly térre vagy emelkedik oly fokra, midőn már túlzásnak, istenkisértésnek lehetne nevezni. A löversenyeknél, a galamblovásban, a versenyfutásoknál s általában a sport legkülönbözőbb ágaiban na-

Webb kapitány.

gyon sok a barbárság vonása is, melyet egy későbbi szelidebb kor méltán meg fog róni s bizonyára nem sokkal magasabbra becsülend, mint a czirkuszokban és költélánczosok bódéiban oly gyakran előforduló hajmeresztő produkciókat, melyeket már ma is oly sokan itélnek el. De a sport ily túlzásba hajtott, valóban barbare művelését Európa művelt közönsége talán soha sem ítélte el eddig oly egyhangúsággal, mint jelenleg, midőn a leghíresebb uszó, Webb Máté kapitány halálának híre érkezett meg, mely halált — legalább közvetve — állítólag lelketlen vasutársulatok nyereszkedési vágya idézett elő.

A világhírű uszónak ugyanis — legalább így mondják — a Niagara-zuhataghoz vezető vasutat igazgatóságai tizezer dollárt ígértek, ha e rettenetes zuhatagot átúsza s reményltek, hogy e példátlan »produkció« megnevezésére előseregülő kíváncsiak zsebéből nemcsak a fogadási összeget kapják vissza, hanem még jelentékeny nyereségük is lesz. Nagyobb lett, mint gondolták. A tizezer dollárt sem kellett kifizetni. Webb kapitány, a híres uszó, ott veszett az örvények között.

Tiszta volt maga is különben, hogy életveszélyes vállalat felülmulja erejét; de reménylette, hogy ügyességgel és erőfeszítéssel mégis sikerül a különben is nem nagy területű veszélyes részen keresztül haladnia. A »New York Herald« tudósítójának, ki öt nap nappal híres vállalatát előtt meglátogatta, elmondta tervét, mely szerint az életveszélyes vállalatot megoldhatni remélte. A hatalmas zuhatagnál a víz gyorsasága óránként harminckilenc mérföldnyit s a folyó kilencvenöt láb mély. Csak két helyütt van nagyobb veszélyes örvény, hol azonban a víz valószínűleg forrásban áll. E helyek közül egyiket lehetetlen volt kikerülni, bár egész a vasuti hid közelébe esolnak ment be. Két-három óráig tartott volna uszása. Délután 4 órakor ment a

vízbe, az első örvényen szerencsésen át is haladt, de a másodikba beleveszett.

Webb egy shropshirei angol orvos második fia volt s Dawleyben született. Huszonhét éves volt, midőn 1875-ben augusztus 24-én és 25-én 21^{1/2} óra alatt átúsza a la-manchei csatornát Doverről Calaisig s ezzel egyszerre világhírűvé tette nevét. A fiatal férfi más ekkor nagy aranyérmét is nyert azért, hogy egy az Atlanti-tengerbe esett embert 1873 ápril 22-én kimenteni igyekezett. Nagy neve és számos produkciói daczára azonban csekély vagyona volt s ez okozta, hogy a vakmerő vállalatba bocsátkozott, mely férfiköröknek legerősebb és legszebb szakában ragadta el.

JOLÁN.

ANGOL REGÉNY.

Irta BLACK WILLIAM.

NEGYEDIK FEJEZET.

Tervezetgetések.

Most Máltához közeledtek; s el volt határozva, hogy miután a hajó ott kiköt, az egész társaság kiszáll s meglátogatják a Földközi-tenger ez angol telepét. Graham ezredesné, a ki mindent elkövetett arra, hogy Archie lehet a legszorosabban csatlózza Winterbourne-ékhoz, azt ajánlotta öccsének, hogy Jolán apjával együtt hívja meg villásreggelire Máltában s világrért se mulasson fiatal katonatiszt-barátaival, hanem maradjon az ők — Grahamék és Winterbourneék — társaságában. Ebben megegyeztek. S most Grahamné minden gondját a Máltában való kiszállás s ottani fellépés előkészületei foglalták el. Mert nem kell ám azt hinni, hogy a nők ne vinnének magokkal épen annyi toilletet egy tengeri utra a hajón is, mint akár csak ha Párisba, vagy a divatvilág más valamely szárazföldi metropoliszába utaznak.

A mint az urak a fedélzeten ültek s a hölgyek egyenként jelentek meg, felöltözve jöve ki kabinjaikból, mintha mind ki lettek volna esrelve. A hajón viselt egyszerű úti öltözékeket estélyi vagy utcai elegáns ruhák váltották fel. Graham ezredesné különösen elragadó volt kaczér, de izletes pompájában. Winterbourne már félni kezdett, hogy Jolán talán nem fogja tudni: hogy öltözzék. De Jolán megjelenése egyszerre eloszlatta aggodalmát. Egyszerű, de izletes utcai ruhát viselt s haja is igen előkelően volt fésülve. Csak egy kis kerek skót sapka a fején, az nem látszott illeni a többihez. Apja félve tett rá némi megjegyzést, de Jolán sietett megnyugtanni, hogy a sapka nem az övé, hanem a Grahamnéé, s csak pajkosságából tette föl, és mindjárt kiseréli alkalmas kalappal.

— Ne az istenért! — szölt közbe egy fellette csinos, egészen kicsipett dandy, magastetejű kalappal a fején (a ki pedig nem más volt, mint Leslie Archie) — ne tegye le a kis skót sapkát; oly kedves előzetet adja annak, milyen lesz a felvidéki hegyek között!

— Majd ha a felvidéken leszek, a mit alig is várok, köcsön kérem egyszer Pollytól, — felelt Jolán s elszaladt, hogy kalapot tegyen.

Winterbourne egészen megdöbben, hogy egy idegen, vagy alig ismerős férfi (mert mi az az uti ismeretség?) így mer szólni az ő leányának s még abba is beleszól, mi áll jól neki s mi nem! Először nyilallott szívébe az érzés: hogy ha Jolán férjhez talál menni — a mit pedig, mint Shortland barátjának megvallá, maga is szinte ohajtott, — ha el kellene őt vesztieni. S ime, ő maga készenek nyilatkozott vadászterületet bérelni északon, Lynn tőzsomszédjában, a hol ezzel a fiatal emberrel mindennap fognak érintkezni!

De végre is, mi kifogása van Leslie ellen? Épen semmi. Jőzönul nem is lehet. Derék, komoly, higgadt véru fiatal ember volt — lord-fi létere tartózkodó s takarékos (a család nem is valami gazdag, sőt inkább!)... Elgondolta, hogy csak most itt a hajón esik nehezére a gondolat: elválni leányától; de mielőtt ismét ott-lon lesznék, meg fogják lepni azok a borzalmas aggályok — melyek eddig is gyötörték s a vágy, hogy élete sötét titkát elrejtse leányától s megóvja őt annak balkövetkezéseitől. Mily jó lesz akkor, távol tudni őt Londontól, — észa-

kon, a hol ő is gyakran meglátogathatja s boldog lehet gyermeke boldogságában! — S mire Jolán visszatért s nyájias mosolygól fogadta el a szerény kis virág, melyet széptévéje nyújtott s azt keblére tűzte — Winterbourne már egészen meg volt nyugodva.

Nemsokára kikötöttek. Felettök magaslott Málta meredek partja s az egész társaság csolnakokba szállt, hogy a szárazra lépjen. Leslie Archie udvariassan ugrott egyik csolnakba előre, hogy besegítse Jolánt és Pollyt — s mikor Grahamék és Winterbourneék együtt ültek a csolnakban, udvariassan meghívta a két családot reggelire, hogy legyenek az ő vendégei.

Nem akartak kocsiba ülni, gyalog mentek föl a meredek sziklalépcsőn, oly jól esett, hogy ismét szárazat éreznek lábuk alatt!... S a lépcsőkön visszafordulva, oly szépen tűnt föl a tenger nyílt tekintete, sima tükör.

A hételbe érve, Leslie azonban táviratozott Invernessbe, apja jószág-igazgatójának: »Ha Allt-nam-ba még nincs kiadva, tekintse bérlévettnék Winterbourne képviselő (Slagloop) részére, hetszáz ötven fontért.«

Aztán elindultak, megnézni az erődöt s a hely nevezetességeit: a szent János-bástyát, a szent János-templomot, a kormányzó kertjét s mind a mi látni való Málta szigetén. Az Union-klub, a katonák gyűlöhelye is, nagy — most úres és rideg — bátermével nagyon megnyerte a hölgyek tetszését. Délre visszatértek a hételbe, a hol már terítve volt, kis külön asztaloknál a társaság egyes csoportjai számára. Leslie nagyon szeretetreméltó gazda volt s úgy látszott egészen elemében, hogy egyszer ő is vendégelhet valakit — s kivált ily kedves társaságot.

Ebéd után (villás reggelinek neveztek) már vissza kelle indulniok a hajóra s Leslie épen rendelkezett, hogy ha sürgönye érkezik, küldjék utána Kairóba — mikor, épen idején meg, megérkezett. A czimben kívül csak ennyiből állott: »Jól van«. — Ugy látszott, mintha Winterbourne nem nagyon örülne neki — de jó képet csinált hozzá s Leslie pedig annál nagyobb diadallal dörzsölgette kezét.

Most a társaság visszaindult a hajóra. A magasból még egy hosszú pillantást vetettek az előttök elterülő tengerre, melyen utjukat folytatniok kelle... S a mint az éj leszállt, csakugyan föl is szedtek a vasmascákát s a gőzös ismét tova lebbent. Csöndes, tiszta éj volt, a társaság esportokban ült, vagy sétálgatott a fedélzeten... Félre minden társaságtól, egyedül föl s lejárva, Winterbourne azon töprengött, hogy hát csakugyan el kell-e vesztieni Jolánt?.. Mig Archie, nővere fülébe suttogva vallotta meg szerelmét miss Winterbourne iránt...

— Hátha csalódnánk, — szölt nővere. — Ő oly elfogulatlan; nyájias, szives hozzád, de nem az e mindenkihez? Ha szíve még szabad: jó, megnyerheted; de hátha már másé? Ki tudja, nincs-e már rég másnak igérve? s nem épen azért oly elfogulatlan szépelgéséiddel szemben!

Leslie ezt képtelenségnek nyilváníttotta; de mégis aggodalom szállta meg őt is:

— Ha ugy volna!
— Majd kivesszem belőle! — mondá nővere.

Jolán lassanként tagadhatatlanul az egész hajóstársaság s jelesen a férfiak kedvezésére vált. Kaczárságtól ment gyermek egyszerűsége s kedvesége minden szívet megnyert neki. Ha a fedélzeten ült, akár maga, akár barátjával, körképződött körül s ez nem egyszer bántotta Lesliet. Mindenki tudta, mennyire szereti a madarakat, a lég és a tengerszín e röpke vándorait, ez ártatlan teremtetéket, melyek a hosszú utam elfáradva leszálltak a hajó ormára s oly könnyen hagyták megfogni magokat. A férfiak mindig Jolánnak vitték, ha egyet-egyet megfoghattak (kivált az aczélszínű szelid feeskéket) s a lány gyermekiesen örült, ha a kis állatát kezzeiben tarthatta s az sem igen látszott sietni, hogy szabaduljon gyöngéd kezéből — és ha egy esze friss vízből megithatták, ismét szabadon bocsátotta a kis ártatlant. Még az a rideg képű, hat láb magas, szúrós szemű őrnagy (csiptévéje még szúrósabbá tette szemét) — az is örülni látszott, ha egy feeskét foghatott s Jolán »Oh köszönöm!« nyájias szóval vette el s tartogatta kezében a kis madárkát!

Grahamné mindezt kétkedő, gyanakodó szemmel nézte s csak leste az alkalmat, hogy

kivehesse Jolánból — ha van — szíve titkát. Az alkalmat megtalálni könnyű volt; a hajó fedélzetén sokszor voltak magokra, egy sarokba, vagy egy üllőpadon meghúzódva. Az utazásokról beszéltek, melyeket Jolán, apjával, minden évben tett a kontinensen. S Grahamné kérdése, nem találkoztak-e valakivel, a ki Jolánra nagyobb hatást tett volna mint mások s gondolatait és vágyait lebilincselte volna, a leány az igazság oly meggyőző közvetlenségével felelt, s aztán oly melegen fejezte ki egyetlen vágyát: mindig csak apjával maradni, az egyetlen emberrel, a ki őt érdekli s kinek egész életét örömmel szentelné, hogy Grahamné könnyen s teljesen meggyőződött arról, hogy barátja szíve még egészen szabad és senki részére — fájdalom, az Archiera sincs lefoglalva.

— De, kedvesem, — mondá, folytatva a beszélgetést, — valamikor csak férjhez kell menned!

— Kell? nem tudom. Nekem legalább eszem ágában sincs. Csak ha egyszer apám azt mondja: terhemre vagy, férjhez kell menned, akkor azt mondom neki: válaszs hát férjet számomra! S a kit ő választ: azt elfogadom — és gyűlölni fogom.

— Az istenért, gyermek, mit mondasz? Elfogadni és gyűlölni! az lehetetlen, annak nem szabad megtörténni.

A napok azonban egyformán teltek a hajón. A társaság igyekezett megrövidíteni magának a hosszú tengeri ut idejét. Mulatság mulatságot követett: labdázatok, zenéltek, táncoltak. Jolán a férfiak kedvence s egyik középpontja lón (Grahamné volt a másik) s Archie őt, a mint napról napra jobban megkülönböztette, ugyanolyan arányban kezdte félténi is s irigyelni, ha mások is közeledtek hozzá.

Egy éjjel is — tiszta holdvilág volt — zongorát vittek a hajó fedélzetére s táncolni kezdetek.

— Remélem ad nekem is egy táncot, — sietett Leslie felszólitani Jolánt.

— Hogy ne? szívesen! — felelt az elfogulatlanul s könnyedén tova lebbent vele.

— Miss Winterbourne, lehetek oly szerencsés, önnel táncolni e keringőt? — kérde a magas, szemüveges Mackinnon őrnagy — s Jolán ép oly elfogulatlanul mondá: — hogy ne? szívesen, mint az előbb Lesliennek s tova keringett az őrnaggyal, Leslie óriási bosszúságára. De a következő táncot ismét ennek adta s kiengeztelte. A következő tánc hegyi skót tánc volt; s Leslie föl se téve, hogy Jolán ezt is tudja, nővérét, Pollyt hívta meg rá s ők ketten olyan művészig járták, hogy mindenki félreállt s gyönyörködve nézte őket. Mikor e táncnak vége volt s a zene másba kezdett, Leslie azt mondta Jolának:

— A mi skót táncunkat kegyednek is meg kell tanulnia, ha hegyeink közt fog lakni.

— De hiszen tudom!

— Tudja? miért nem mondta ezt előbb, hogy felkértem volna.

— Hiszen Pollyt kérte föl s igazán szépen járták, mindnyájan gyönyörködünk benne, kár lett volna velem táncolnia.

Leslie ezt valóságos kétszínű árulásnak tartotta s még jobban bosszankodott s Jolánt még erősebben vádolta árulással, mikor az a következő táncot ismét egy katonatisztnak adta, a ki meghívta, míg Leslie csak a száját tátotta mellette. Douglas kapitány volt, a ki most Jolánt elragadta tőle, s Lesliennek ugy tetszett, hogy ez a legnagyobb árulás, a mit valaha férfin elkövettek s Jolán a legjavíthatatlanabb kaczer, a ki valaha volt a világon!

Jolánnak pedig sejtelve sem volt a féltés és düh azon érzelmeiről, melyeket imádoja szívében egész ártatlanul felköltött. Még kevésbé azon tervezetésekről, melyeknek tárgya volt, másnap reggel, míg ő egyedül sétálgatott a fedélzeten — mint kora reggel mindig szokott, csupa testgyakorlás kedvéért — a Graham házaspár pedig, a magok kabinjében, vele foglalkozott.

— Mit gondolsz, — mondá Polly a férjének, — nem jó pár lenne-e Archieból és Jolánból? — Papa talán megütözközik a Winterbourne ur politikai pártállásán; de a leány ellen azt hiszem, neki sem lenne kifogása. Aztán mily felséges dolog volna, ha Archie a neje hozományán visszaválthatná Corrier-reakert, e szép birtokrészt —

— Melyet nagypapád, meg nem foghatom miért idegenített el! Valódi gyöngye a lynn-i birtoknak! Igazi Mekkája a vadász-társaságok vágyainak. Ugy van! Archienak vissza kell azt váltania, s a lynn-i birtok szentélyévé kell tennie. Aztán bizonyosan házat fognak tartani Londonban is s legalább lesz hol töltsünk egy pár hónapot a saisonban mi is.

— Csak az a kérdés, alkalmas feleség lesz-e Jolán Archienak? Oly közönyös, oly egykedvű leány!

— Csak nem gondolod, hogy öcséd tragikus hősnőt akarna feleségül magának!

JOLÁN. — NYÁJAS SZÓVAL VETTE EL S TARTOGATTA KEZÉBEN A KIS MADÁRRÁT.

— Azt nem. De meg fogja kívánni, hogy legalább szeresse a felesége.

— Szeresse! E szónak ti asszonyok oly különös és — hozzá tehetem — oly különböző értelmet adtok! Ezen nem agódom. Előttem csak az a kérdés: mit fog mondani az öreg lord, apád? Mert nincs annyi pénz Slagpoolban, a miért ő egy polgárleányt menyének fogadna. Hanem erről most ne beszéljünk. Eredj s hagyj, hadd öltözzem föl.

Grahamné engedelmes asszony volt s magára hagyta férjét és a szalonba kiment. Az első, a kivel találkozott: a fivére volt.

— Hol van Jolán? kérd tőle.

A kérdés különös volt, legalább is; de Leslie azt nem vette észre, nagyon el volt még telve a mult éji érzelmeivel, melyekből a reggeli álmom sem jótanácsolta ki.

— Bizonyosan a fedélzeten, — felelé, — s fogadni mernék: körülrajongva egy seereg katonatiszt által. Oh a kaczer! Meglásd, megöl.

Polly, a kinek magának sem tetszett, hogy Jolán elvonja tőle a férfiakat, most, hogy öcsese megtámadta a leányt, pártjára kelt.

— Kaczer? mondod! Szó sincs róla. Csak nem kívánhatod, hogy rajtad kívül más meg ne lásson? Mi jogod van tőle ily megkülönböztetést követelni a magad részére? Hogy ne táncoljon senki mással? ezt a férfi csak jegyesétől

kívánhatja s már nejtől nem szokta kívánni. Igazán, nevétséges vagy.

E perczben Jolán jelent meg a szalonba levezető lépcső felső fokán. Leslie elpárolgott s Grahamné maga maradt. Barátnéja elé sietett s hével ragadta meg kezeit.

— Kedvesem, — mondá, — mily jó szímben vagy ma! Csöpöpet sem látszik meg rajtad az éjjeli tánc.

— Jól kisétáltam magamat a fedélzeten. S sokat gondolkoztam.

— És ugyan miről?

— Ha kérhetném-e Leslie urat egy nagy szívessegre?

— Bizonyosan boldog lesz, ha szolgálhatodra lehet. S mi volna az?

— Lásd kedvesem, a papa — ha azt mondom neki, ne lakjunk vendéglőben, tartsum házat, engem mindig kinevet, hogy én nem értek a háztartáshoz, miért venném annak a terhet magamra és a többi. Most szeretném neki megmutatni, mily gondos és ügyes vagyok. S Leslie urat szeretném, ha merném, megkérni, hogy legyen segítségemre.

— Mennyiben, édesem.

— Már megállapított dolog, hogy kibéreljük Alt-nam-bát, s oda megyünk a vadász-idejnyre; ki nem mondhatom, mennyire örvendek! De ha oda megyünk és semmink sem lesz,

az nagyon kényelmetlen volna, míg mindent beszerzünk s ellátjuk magunkat. Arra akarom megkérni Archiet — bocssás meg, ha csak így nevezem, de lásd, oly jó barátok lettünk a hajón — ha ő apámnak vadász-lovakat, egy kis kocsit és fogatot, vadász-ebekeket, aztán hadász-csolvakat bérelne, sőt még a szakácsot is megfogadná s mindent előre beállítaná. Képzheted, mily kedves lenne, ha mikor megérkezünk, a szakács kész reggelivel — vagy ha ugy lesz az idő, ebéddel — várna! Ha az istállóban lovakat, két pár vadász-ebet, kocsit — és mindent készen találánék. S azt mondhatnám; milderől én gondoskodtam, — no persze a lynn-i urfi segítségével! Mit szólsz ehhez?

— Felsőleg s Archie bizonyosan örülni fog s boldog lesz, ha tőled ily megbízást nyer. Furcsa ugyan, hogy ilyes-

miről itt, a Földközi-tenger közepén tervezgetünk! De bizonyos, hogy Archie előbb hazamegy Lynnebe, mint mi, vagy ti.

— Kösönöm, majd beszélék vele reggeli után. Oh mily boldog vagyok, hogy ez eszembe jutott. Nézd csak, mindent összeírtam, a mit be kell szerezni. Gondolod, hogy megteszi Leslie ur?

— Boldognak fogja magát érezni!

— Oh mily boldog vagyok! — szólt Jolán, tapsolva kis kezeivel. — Majd beszélék vele reggeli után?

(Folyt. köv.)

EGYVELEG.

* Régi egyiptomi obeliszket ástak ki nemrég Rómában a Minerva-templom közelében s mivel egészen sértetlen, a Collegio Romano előtt akarják fölállítani. A hieroglif-felirat szerint, mely az obelisz mind négy oldalát betölti, a mű Ramses korából való, ki mint a zsidókat kiűző farao ismeretes s kit a görögök Sesostrisznak hívtak. Az obelisz e szerint mintegy 3300 éves.

* A dohányzás annyira elterjedt Észak-Amerikában a gyermekek között, hogy New-Yersey állam törvényt alkotott, mely szerint 16 éven alul levő gyermekeknek szivart vagy dohányt eladni semmi szin alatt sem szabad.

A TEKINTETES VÁRMEGYE.

Irtá Mikszáth Kálmán.

tekintetes vármegye! Szegény elsoványított óriás! Azt a gyanut kenik rá, hogy már oly gyöngye ő, ki viharokkal dacolt, ki kormányokat tört össze egykor, hogy most

elaggya, már ablakbeverésekben virtuskodik mint a vásott gyerkőc és azt kenik rá, mintha mégis oly erős volna, hogy fel akarja fordítani a világot s a századokat is visszalöki — ha neki tetszik.

... Sem nem olyan gyöngye még, sem nem olyan erős már.

A gentry kevély czimerei ott csillognak még a kastélyok homlokzatain, a czifra tarsoly még ott hánykolódik a megyei huszárok oldalán, de már nagyon megkopott az aranyozása; a nagy öblös kalamáris is ott áll még a tekintetes zöld asztalon — de megcsufolva.

Derék vén tintatartó, melyből annyiszor kelt ki fényesen az igazság, a jog, szabadelvűség. Ezek laktak benne örökösen s harc nélkül jöttek, hogyha kellett. Most Eötvös azt mondja, hogy a középkor furiai másztak elő onnan.

... Repedj meg öreg kalamáris, szegyenletében!

Nem, azt már nem érdemelte meg a vármegye. ... Fiu ebben a pörben megtagadja szülőjét.

Minek kellett azt kétszer megcsinálni? ... A kalodák régen eltűntek. Az utolsó ős jelvény volt a deres. Azt is a tűzre tette. Mind elhagyogatta apránként, a mit kifogásoltak rajta. Saját maga vetette oda az ollónak haját, melyben az ereje volt, lenyeste körmeit, a mikkel karmolni lehetett, lekasztotta buzogányát, a melylyel útni tudott.

Csakhogy, ki tehet arról, ha mégis olyan mint a sárkány, a kinek mikor az egyik fejét levágják az ólom szérún, mindjárt kinő helyette másik? Mit tehet ő arról, hogy még megvan s gyakorolja a mi a hatalmából megmaradt?

Mert maradt ám még. Mikor már azt hitték, hogy egyebet nem is tud parancsolni, mint legfőleg azt, hogy itt vagy ott «tilos a dohányzás», — akkor egyszerre még mindig szemet kezd szurni az ereje. Mint a gazdag ember, ha elpusztul, még sokáig tud bizonyos fényt kifejteni a maradvékokból, a vármegye azonban még sokszor emeli fel fejét önértésen s mellét büszkén kitarva, vagy fejét dacosan hátraszegeve kiáltja: «nem teszem» vagy «ezt teszem». S ez mindig megrezzenti, mindig sertő szavakra ingerli azokat, a kik süveget emeltek előtte, meg dívalban volt.

Pedig hálátlan dolog ez a gyalázkodás, mert bizony eljöhét még az az idő, hogy sirva-ríva fogjuk keresni a nemes vármegyét, de nem találjuk meg sehol sem. Már ma is csak olyanforma biz az, mint a *dadaid hulló*, hogy a kormány azt mondja rá: «Ez a vármegye!», — mi meg, a kik a régít ismertük, megrázzuk a fejünket: «Nem a vármegye ez uram, csak a ruha az övé, magát a testet excellenciáitok csempésztek.»

De a ruha iránt is kegyelettel vagyunk. Mert még abban is annyi reverenzia vagyon, mint a giletiek ködmönében, hogy a ki azt magára huzza, nyomban okos, hatalmas és ember-séges emberre leszen.

Azért hát ne is restelkedjünk egy nyájás tekintetet vetni azokra, a kikre most vasvillaszemekkel néznek annyian s a kik ha csak mai vármegye is — de mégis csak vármegye.

A méltóságos főispán ur.

Szinte furcsa, hogy nem a megye oligarkha családjai közül könyököl valamelyik a zöld asztal legközepén. Van elég zászlós nemes.

Mindenki könyv nélkül tudja a Kállay-czimer köriratát: «In prosperis et asperis»; a Gecsyek czimere is messze hord, a Dessewfyek itt vannak otthon. Van itt elég főispánnak való ember, azok közül, a kiknek egyike a jogtalan dohánytermesztés tárgyában fölvetett jegyzőkönyvbe a következőket diktálta be:

— Irják be kérem, hogy nem tehetem; nem fizethetek az államnak a földemért, mert az a föld nekem régeből tulajdonom, mint a milyen régi az állam.

Miért hogy e büszke nemesek szívesen tisztelik mégis Gräfflt a megye fejének, a ki pedig csak az új hajtású urakból való?

A kérdésben ugy szólván benne van a felelet. Olyanok a személyes tulajdonai, melyek mindenkinek imponálnak, de senkinek sem elől-getnek.

Jámbor, dereshaju öreg ur, a kinek a kibékítés a fegyvere, nem a parancsolás. A kormányrendeleteit nem hogy végrehajtáná, hanem csak becsempészi, megszelidített alakban. És azért mégis nyílt, egyenes jellemű, szelíd, hallgatag.

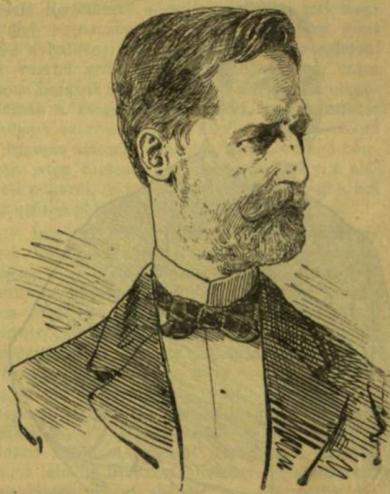
Az egész tárgyalás alatt ott ült a «gentry-pád»-ban, csendesen figyelve, a nélkül azonban, hogy valaha valamely véleményt nyilvánított volna.

Azt mondják, hogy az a legjobb főispán, a kit nem lehet megérezní. Őt nem lehetett. Ha az ember nem tudná a főrendiház szavazó-üléseiből, hogy minden megyének egy főispánja is van, — Gräfflt nem lehetett volna meglátni.

Beszélik, hogy egy titkos felhatalmazása is volt a kormánytól, erősebb rendszabályokhoz nyulhatni — de azt se látta senki.

Jól jellemezve őt, azt lehet mondani, hogy mint Móríc az eszlári eseményt, ő a nyiregházai dolgokat nézte a kulcslyukon át — és nem kiáltott segítségért.

A tekintetes alispán ur.

Tulajdonképen «nagyságos». Mert a Zoltán familia mindig négylovas familia volt Szabolcsban s Zoltán János a negyedik Zoltán a szabolcsi viceispáni székből e században.

Érzi is ezt a negyedik voltát, s nem akar árnyéka lenni a nagypáknak, hanem erőteljes folytatása.

Fiatal ember még, szép, erőteljes. Némely lapok valóságos sárkánynak képzelik, a ki saktervért reggelizik s tanukepedzt igazgat. Soha ennél nagyobb család. Olyan, akár a bárány. Egyike a legmodernebb embereknek mai műveltséggel, a természetből gazdagon megajándékozva virtusokkal, melyek a magyar nemes embert ékesítik.

Arisztokrata, de nem oligarkha. Önerzetes, de nem kevély. Erős, de nem erőszakoskodó.

Zoltán a leghibebb publikuma az eszlári ügynek. Izgalmas érdeklődéssel élte át minden hullámszását. Antiszemiatását nem tagadja. Gyűlöli Eötvöst és Szeffert. De azért nemes ellenfél. Elismeri, ha igazuk van.

De hát mikor soha sincsen — ő szerinte — igazuk!

Csak messziről tűnik fel olyan nagy intrikánsnak, közelről azonban nevetni lehet azok állításán, a kik azt hiesztelik róla, hogy az antiszemiatizmus szálait ő tartja kezében.

Nem tart az a kezében semmit — kivéven a gyepőt néha, ha négylovas fogatán kikocsizik a Sóstóra.

Eötvöseket az ingerelte fel legjobban elene, hogy csendörökét állítottott Groszbergné mellé, mikor Cseresné vádat emelt ellenök.

— Ahhoz nincs joga az alispánnak, — szónokolt Eötvös, — hogy valakit személyes szabadságától megfoszson...

— Az az én dolgom, — szól halkan a viczispán, ki épen ott ült akkor is a közönség közt.

— Azt a miniszter se teheti... füzte kifakadását Eötvös.

— Bizony nem — dünyöge megint az alispán.

Eötvös felesattan.

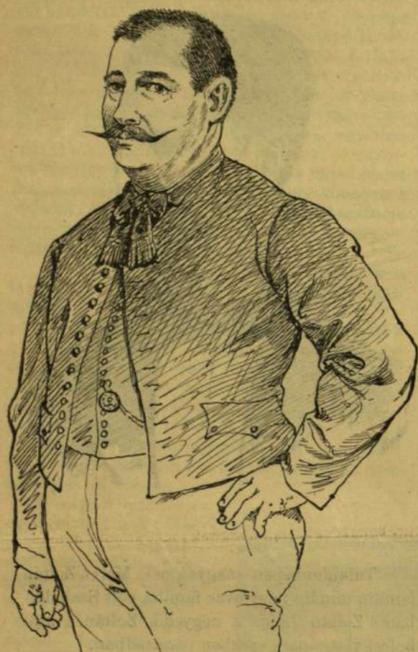
— Sőt azt tennie a királynak sem szabad!

Az alispán idegesen csap ujjával a padra s kevélyen odavágja:

— Hja, a királynak sok nem szabad!

Ennek az éles párbeszédnek csak az egyik fele (az, a mit Eötvös mondott) jutott be a törvényeségi jegyzőkönyvbe. Pedig a másik fele az érdekesebb; mert az a régi megyei stílus.

A nemzeti várnagy ur.

Henter Antal uram valóságos prototypusa a hajdani kasztellánusoknak.

Vidám gömbölyű alak, örökös szerettelmű mosolylyal az ajka körül. A nemzeti ur lelkét nem terheli egyéb makula, csak hogy per tu pajtáságot ivott azzal a híres Barcza Danival.

Ha az nincs meg, kevélyebben verné össze most a sarkantyuját.

De annak a hét vármegyére szóló dícsősége majd hogy meg nem tántorította. A mit meg nem tenne a világ minden smukkjáért, majd megtette egy baráti parolának miatta, hogy a várat kikélmelni engedje.

Mert a várnagy ur vára a Móricz gyerek. (Igy módosulnak a fogalmak az őszimekhez). Azt őrizte ő becsülettel, hol furfanggal, hol óvatossággal, a mint dukált.

De ki is volt téve sok ostromnak. Egyszer az egyik védő ügyvéd kezdte nagyon környékezni, hogy így, hogy úgy szeretne azzal a gyerekekkel találkozni, nem valami rossz-ból, csak hogy legalább láthassa, tegye meg neki a várnagy ur azt a sziveséget, hogy mutassa meg neki a Móriczot.

Addig-addig kérte, míg egyszer beleegyezett, magához invitálván az ügyvédet másnap délutánra.

Az ügyvéd megjelent, épen ebédnél ült a várnagy a családjal:

— Tessék helyet foglalni. Gyerekek, adjatok egy tiszta poharat az ügyvéd urnak.

Két egyforma öltözött fiu volt a szobában.

— Tölts a bácsinak, fiacskám!

Hol az egyik töltött, hol a másik, kedélyes diskurzus fejlődött ki, mely eltartott késő uzsonnáig, míg végre egészen kifogyott a család a szobából.

— No már most, kedves várnagy ur, — szólott az ügyvéd suttozva, — remélem ura lesz a szavának; magunkra maradtunk, hozassa elő azt a fiut.

Henter elnevelte magát.

— Minek? Hiszen már megmutattam. Két óra hosszat töltögette itt a bort a téns urnak.

Ilyen mokány ember a nemzeti ur, a kin

nem lehet kifogni. Megtestesülése a hűségnek és engedelmességnek.

— A mit nekem a viczispánom parancsol, — mondá egy izben, — azt én vakon megteszem. Még a burkus királyt is vasra veretném, ha ő rendelné s ha én megbírnám.

De különben nem jó vele kötekedni, mert a becsületére és a karakterére nagyon kényes — azért hát én se kötekedem vele tovább.

A «hallja kend» Samu.

Csofálatos hatalom az, melyből minél többet szed el egyik, annál több jut a többieknek. A hol a viceispán nagyon hatalmas, ott még a megyei huszár is duskál a tisztességben.

Töle ugyan csak annyit követelnek, hogy a czifra dolmány megfeszüljön rajta, hogy a huszártempót meg tudja csinálni a bokaösszeütésben, nyalkán nyuljon a csakójához és a két bajusza ne álljon valahogy csurgóra.

Mert hiába akkor minden okos rendelet és böles végzés, a mit az urak csinálnak, ha a huszár gyarló — arról itélik meg az egészet, — gyarlónak hírebe jut az egész munitcipium.

Azért hát, hogy a vármegye az, a mi, abban érdeme van Samu huszárnak is.

A hirnéből neki nem jut, ujságlapok nem emlegetik, de megvan az ő állásának is a maga gyönyörűsége.

A mi jó történik a megye akaratából, azt eldicsekedi:

«No ezt okosan csináltuk.»

Ha pedig valami visszatetsző dolog «cselekedtetik», arra azt mondja fejkakarva:

«Aligha el nem hibázták az urak.»

Egy szóval, megélhet valahogy. Felelőssége nincs, de érdeme van, dolga is van az igaz, de dícsősége nincs.

... Ámbort többet ér a világ minden dícsőségénél, ha ráül a Hókára s rozmaringos ablakokból egész utcahosszat szép leányok nézik sohajtozva:

«Ni a megye megint valami sürgős dologban jár.»

Az idő mindennap egy kapavágást tesz a vármegye sírjához.

Nagy sir lesz az nagyon. Hány erdőnek kell majd kidőlni utána, hogy fejfát faraghassunk hozzá?

Az *íj* már fel van buzva czimeredben, hajlitsd le a *fatónkre* öreg fejed, szegény megye!

Vagy ne még. Korán van.

A három buzakalásból előbb még kiszedik a magot a funerátorok, a halról pedig levakarják az ezüst pikkelyeket...

TISZA-ESZLÁR HELYRAJZÁHOZ.

Foglalkoztunk már a lefolyt hünpör nevezetesebb mozzanataival, figyelemmel kísértük az események fonalát s élénkbe állítottuk a főszereplőket jellemző és sajátos vonásaik keretében. A szövényes bűntény ismertetése azonban, mely oly rendkívüli részletességgel adatott a közönség elé, hiányos volna ama szintér megjelölése nélkül, mely a pör indító okával, Solymosi Eszter eltűnésével áll kapcsolatban.

Az itt közölt térkép, mely hivatalos fölvétel után készült, hitelességre tarthat igényt, azt az utvonalat és környeket tünteti föl, melyen Eszter, titkoszerű eltűnésének idején végig haladt.

Térképünknek Uj-falut feltüntető részén mindjárt a falu elején fekszik *Huriné háza* (1.), melyben Eszter mint cseléd szolgált, s mely lapunk egyik közelebbi számában részletesebben is le volt írva. E ház volt az, honnan Eszter a végzetes napon festék vásárlása végett *Kohlmayer* O-faluban fekvő *boltyába* (12.) indult. Egy tekintet a térképre meggyőző arról, hogy a szerencsétlen leánynak ez útjában jóformán az egész falun, egyik végétől a másikig végig kellett haladnia. Mindjárt tovább pár lépéssel Huriné házától, de ugyanazon oldalon találjuk *özvegy Solymosiné házat* (2.), melyben most két gyermeke, Zsófi és János lakik.

Még az Ujfaluba esik bele a térképünkön szintén megjelölt *szárazmalom* (3.), hol Hrabár molnár állítólag menet látta még Solymosi Esztert.

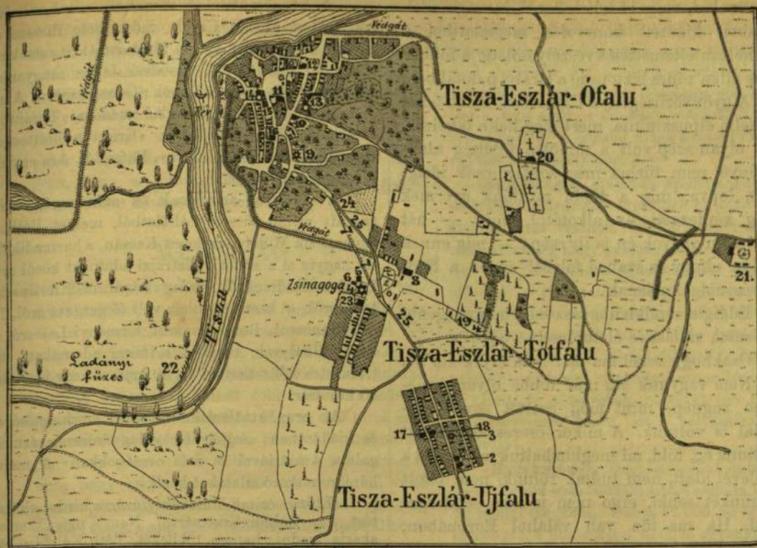
Ez ut, mely az Uj-falu említett pontjain vezet keresztül, mintegy expozícióját képezi a drámának. A mint a Tót-faluba átlépünk, a Scharf Móricz által elbeszélte katasztrófa küszöbe tárul fel előttünk, központjával a *zsinagógával* (4.) és *Scharf Józsefné* e mellett eső *lakházával* (5.). A zsinagóga mellett kétfelől, *Bátoriné és Lengyel Kovácsné háza* (6. és 23.), azon segélykiáltásokról nevezetesen, melyeket lakók állítólag a templom belsejéből hangzani hallottak. A zsinagógával szintén átellenben, az ut másik felén elterülő *Lichtmann-féle gazdasági tanya* (8.) előreszén áll az az istálló, honnan a zsinagóga ablakából kisugárzó éjjeli világosságot állítja látni Lichtmann kocsisa.

Magunk mögött hagyva a Tótfalu ez emlékeztető pontjait, O-faluba érünk, hol helyrajzi adataink nagyobb része Solymosi Eszternek a boltból való visszatérésére vonatkozik. Legszélről itt a *Lánczi kertje* (24.) oly alapon szerepel a per adatai közt, hogy Kaposi kisbíró itt látta Esztert, sőt beszélt is vele, míg a *Papp József* fennebb fekvő *kertjéből* (9.) Tapasztó kísérté szemmel szántás közben Esztert egész addig, míg Kaposival beszélni látta, sőt azontul is, míg a *vegdátnál* befordult.

Ugyancsak Papp József az a *malom* (9.), hol Tanyi közhuszár elhaladni látta Esztert. Feljebb *Adamovics r. kath. pap lakása* (10.), és a szemközti oldalon *Rosenberg háza* (16.) bírnak jelentőséggel az ügyre nézve, mint az Eszter és testvére Zsófi, továbbá a Rosenberg-lány közötti találkozások színhelye. A *község-háza* (11.), a *ref. templom* (14.) és *popilak*, Láposi ref. lelkész lakása (15.) s végre az Eszter gyászos útjának végpontját képező *Kohlmayer-féle bolt* (12.), melynél egy utca bekenyárosodása is látható, szintén meg vannak jelölve térképünkön.

A 25. számmal megjelölt vonal azt a *szekérutat* mutatja, mely O-falut Uj-faluvá összeköti és ebből ágazik el az a *gyalogút* (7.), mely a zsinagóga felé vezet, s melyen Eszter állítólag visszafelé jött.

Ujfaluban *Cseresnő* és *Groszberg* egymással szemközti *lakása* (17. és 18.) is ki van tüntetve a térképen, ugy szintén a perben többször emlegetett *Kállay-udvar* (13.) is O-falu szélén. Lichtmann már ismert udvarától jobbra némi távolságban a *zsidó temető* (19.) s ettől északra az *uj keresztény temető* (20.) fekszik. Ez utóbbiban volt ideiglenesen eltemetve a híres dadai hullra is. Jobbra tőle *Onody Géza* képviselő *udvara* (21.) s egészen az ellenkező oldalon túl a Tiszán a *ladányi füzes* helye (22.) zárják be a szomorú képet, mely annyi borzalmat s névtelen titkot fed sűrű homályával.

Tisza-Eszlár helyrajza.

- Huriné háza (a hol Solymosi Eszter lakott) Uj-faluban. — 2. Özvegy Solymosi Jánosné lakása. — 3. Száraz malom, a hol Hrabár molnár látta menni Esztert. — 4. Zsinagóga. — 5. Scharf József lakása. — 6. Báthoriné lakása. — 7. A gáton áthaladó gyalogút. — 8. Lichtmann Mór gazdasági tanyája. — 9. Papp József malmja és kertje (O-faluban). — 10. Adamovics r. kath. pap lakása. — 11. A község háza. — 12. Kohlmayer boltja. — 13. Özvegy Kállay Gusztávné Korniss grófnő udvara és a r. kath. templom. — 14. Ref. templom. — 15. Láposi ref. lelkész lakása. — 16. Rosenberg lakása (O-faluban). — 17. Cseresnő lakása (Uj-faluban). — 18. Groszbergék lakása (Uj-faluban). — 19. Zsidó temető. — 20. Keresztény temető. — 21. Onody Géza udvara. — 22. A ladányi füzes a Tisza partján. — 23. Lengyelné háza és a kovácsműhely (Uj-faluban). — 24. Lánczi kertje O-falu széle és a vedgát között, a hol Kaposi kisbíró látta Esztert.

köti és ebből ágazik el az a *gyalogút* (7.), mely a zsinagóga felé vezet, s melyen Eszter állítólag visszafelé jött.

Ujfaluban *Cseresnő* és *Groszberg* egymással szemközti *lakása* (17. és 18.) is ki van tüntetve a térképen, ugy szintén a perben többször emlegetett *Kállay-udvar* (13.) is O-falu szélén. Lichtmann már ismert udvarától jobbra némi távolságban a *zsidó temető* (19.) s ettől északra az *uj keresztény temető* (20.) fekszik. Ez utóbbiban volt ideiglenesen eltemetve a híres dadai hullra is. Jobbra tőle *Onody Géza* képviselő *udvara* (21.) s egészen az ellenkező oldalon túl a Tiszán a *ladányi füzes* helye (22.) zárják be a szomorú képet, mely annyi borzalmat s névtelen titkot fed sűrű homályával.

KARCOLATOK NYIREGYHÁZARÓL.

Nyiregyháza, aug. 2.

Senki sem hitte, hogy hamarabb felhúzzák a gombot az evangélikus templom tornyára, mint az eszlári ügynek toronynyá nótt akáitára. És ime mégis megtörtént. A lefolyt vasárnap meg lett örökítve Nyiregyháza városának évlapjain. Már a kora délutáni órákban vasárnapiasan kicsipett emberraj töltte be a templom környékét. Szelid arcu jámbor tírpaok benső örömmel álltak körül az emberraj magassága, nagy, aranyozott rézgömbök, melynek befuttatása Kassán 800 frtmal több került. Fent a magasban egymás felé álló állványokról hosszú kötelek csüngtek le, s lobáló csimbökökbe pajkos gyerekek belefogozva kúsztak le s fel rajta.

Nem érdeklé ezt a becsületes, szigoruan vallásos érzetű népt és perczben a vádolt sakterek sorsának küszöbön álló eldölése sem. Ott gyülekeznek készszórt csoportonként s élénken vitatják magyarral vegyes tót nyelven a nap nagy eseményét, míg hönök alatt nagy, vaskos, kapesos énekes könyvet szorítanak.

A gomb körül komoly arcu, öreg presbiterek sereglenek, hajdon föl, és behúzzák körökörül annak rendi szerint vastag fekete posztóval, mintha temetésre vennék. Majd kegyes pátronák is eléjírulnak koszorujakkal s benső áhitattal tüzik fel tetejére a rózsákból font, díszes szalagu füzéretet. A pillanat mind ünneplésesebb arczot ölt. Meg-megcsapja az orrot az az ódon szekrénybe fojtott nehéz illat, mely a nagy időközben napfényre kerülő se-

lyem ruhák sajátja, a mint eltéve voltak hervadó menyasszony-koszoruk, kővé keményedett ciztrömhejak, ánis, boldogasszony-level, pézma és Kossuth-bankó közé, s most ujra előkerülnek, suhogó szöveiteken a legutolsó keresztelők bor- és csörögéfoltos nyomaival. Valami sánta kölyök ép felkapaszkodott a toronytetőre, s most lassan előcsusza a kiálló keskeny szarufán, vakmerő pajkossággal lóbálja nyomorék lábát a levegőben. Van is sikongás alatt az asszony-nép között; nyakfájásig emlegetik kurta nyakukat az ég felé, s összeszidják férjem uraimékat, a miért azok dicserni merészlik a gyerek bátorágát. «Ugyan hogyan mondhat kelmed olyat?»

Nini! Hát a kendők? Elő csak velők! A papék kiasszonya teljes vasárnapi díszben előhozza a különféle színű sárga, babos, kék és pipi karton kendőket, s felcizomázza velők a gomb rudját. Ezekből majd mindenkinek jut egy emlékül, a fenn dolgozók közül. De a legszebb mégis a mesteré, Adamkovics uramé, ki arra a nevezetes szerepre vállalkozott, hogy a csillagot feltűzte a gombra. Nem oly kicsi dolog ám ez. Még mindenki emlékezik, hogy zuhant le s halt szörnyet pár év előtt Madács, az a bádogos-legény, kinek a keresztet kellett feltűzni a katholicus templom tornyára. Mi tagadás, a derék ácsmester arca is ma a szokottnál sápadtabbat mutat. Hanem azért visszatartja a kötelet, melyet derékára akarnak kötni. Pedig házas ember.

Felesége, karján kis csecsemőjével, ott húzódik meg egy szögletben, remegve mint a nyárfalevel, s nem tévesztve pillanatát sem szem elől azt az ide-oda mozgó alakot ott a magasban, melyet csak az ő szeme bír felismerni.

Az egyház aranyos száju jegyzője felolvassa most a hivatalos emlékbeszédet, melyben szegéről-végre elő van adva az aranyos gomb története, a kilenczvennyolcz arany, mibe futtatása került, a gyáros, ki a nevezetes munkát végze, s a gombnak hossza, szélessége és minden lehető mérete. Kezdődik az európai helyzet általános képén, a német egységben, a francia köztársaságon, az olasz királyság politikáján, I. Ferencz Józsefen és Tisza Kálmánon, s végződik az adakozó patronusok és egyházi tisztviselők végnélküli listáján. Olyan az, mint az imádság, nem szabad abból egy jotának sem kimaradnia.

A gomb pedig, keresztül kötve karvastagságu kötelekkel, a hajtógép kerekének mozdulatára, lassan emelkedni kezd. Mindenki feszült

kíváncsisággal tekint a magasba. A mester erős karával egy fogásra megkapja s magához húzza. Majd bontani kezdi a burkolatot, miközben ide-oda jár és kapaszkodik a szédítő mélység felett. Következik a csillag. Minden szív megdobog e perczben, de egy sem annyira, mint azé a halvány asszonyé ott az utcaszegleten. A vasrud csikorogva hatol hüvelyébe, zajos eljén hangzik fel az utczáról, a legények elkapdossák a ráaggatott kendőket, míg a mester dobogó szívvél ragadja kezébe a boros üveget s hármás áldomást mondva tisztá, csengő hangon isten dícsőségére, hazára és királyra, aláveti poharát, és szokás szerint a mélységbe, hol az esőrómpölvé zuzódik szét.

Ime így telnek Nyiregyháza vasárnapi napok. Valódi kis oázis a tárgyalások homokszivárgója. A *sóstói* élet is megélénkült, ámbár nem annyira, mint a mennyire ez igazán kies és sós-tóival s az egész láthatárt körülölelő síksággal, par excellence «szabolcsi» jellegű táj megérdemelné. Taligák szakadatlan sora robot végig a hűvös erdőn, mely a nyiregyháziak egyetlen mulatóhelyére vezet, odakinn megnepešül a magány, mosolygó ifju arczok bukkannak ki a park lombjai közül, vetekedve a gondosan ápolt, nemesített virágokkal, melyek rájuk lehellik illatukat. Nehány vállalkozó kar megkísérli a csónakázást is — természetesen hölgyek társaságában — azokal a durván tákoltt fabárkákkal, melyeknek léket kapott feneké örökösen féljg van vízzel. Sebaj! Igy annál regényesebb. És locsán a hab, folyik a beszéd, piros arcu, boldog lánykák galambhangon kacagnak fel, ha a véletlen vagy tán az evezők gonoszszaga parthoz üteti az inogó csónakot. És recseg a hinta, koppan leütött teke; uraságokra váró taligások egy szál kukoricahegedűs cigány mellett uritgetik a derék vinkót, melytől az ember be se rughat, csak a «füle melegsik meg», vagy legfőlebb is kisse «becsodálkozik», idevaló szolásmód szerint, s melynek legjelesebb tulajdonsága, mint egy számbavehető szakértő váltig bizonyítgatja, hogy okszerű kezelés mellett a legjobb pezsgőt lehetne belőle készíteni.

A *Sóstót* hideg zuhanya és kitűnő gyógyerejű szikes vize különben kedvelt fürdőhelylyé teszi a környékbeli s főleg debreczeni vagyonszább körök előtt is. Népszerűvé tételéhez sokban járult oly mivésznök is, mint Prielle Kornélia. Mi haszna azonban, ha a közlekedés drágasága — a tírpaik taligásokkal tariffa tekintetében soha sem tudja hogy áll az ember — épen a nyiregyházi benszülőtteket terheli! Benszülőtteket, mert Nyiregyháza Szabolcsmegye Párisa, s rendesen jelentékeny kolonia és vendégek benne a környék birtokos osztályából valók.

A korzó az a hely, hol az egész közönség találkozik. A korzó! De bizony az; hiába mosolyog a fővárosi olvasó. Nem tolong több nép a pesti Dunaparton, mint itt, ha leszáll az est, s végig fuval a friss alkonyi szellő a homokkal borított utcákon. Egy-egy derék városatya, abból a fajból, mely kényelmes politikálgatás mellett szokta rendes sétáját megtenni, s minden második lépésre meg-megáll, hogy kibontogassa világboldogító ideáinak kuszált szövődékét, a mint elmereng az emelkedő házak, a kényelmes berendezésű kávézó helyiség s több ily aprólekos jelenség biztató látványán, már a lokálpatriotizmus szines felhőjén himbáltatja lelkét. Ha nem példálózik is mindjárt Bécsesél, Berlinnel, de már kis Budapestet emleget, s elégtlen szippantásokkal füstöl melleje hosszu szürü szelmecze pipájából, s részben igaza is van. Mert kivált «beauté» tekintetében beillenék Nyiregyháza akármily metropolinak. Inkább a férfiak üzik még a provinciálisizmus azon sportját, hogy pletyka-padokat csinálnak az utcák a járdán s míg a megyei urak a megyeház előtti két löcán kaszinóznak kora délutántól kezdve, addig a szemitába játszó másiak had a szomszéd könyvtáros kirakata alól nék amazzal farkasszemét.

Szelid, ártatlan tábor máskülönben mind kettő. Általában a nyiregyházi legvérmesebb forradalmárok demonstrálási sem terjednek túl egy-egy pattanós gyufafajén, mely a tárgyalási teremben megfoghatlan véletlenségből dördül el s rendesen egy-egy kiméletes elnöki rendreutásitást provokál. Az az orientális arczjellegű exotikus taglejtésű uri ember is ott, kiről azt hiszik, hogy embervérrel él, midőn a

multkor egy alkalommal szóváltásba kevered-
ven valakivel, kissé drasztikus választ kapott,
elégnek tartotta félőrai dulás-fulás után tárgya-
lástól kijövet e szavakkal lépni megsértője elé:
«Uram, én ez s ez vagyok; máskor aztán ne
tessék engem bántalmazni!»

De immár elhangzott a tárgyalások zsvaja,
az ítélet megpecsételte azt a zürzaváros kha-
oszt, melynek tengerébe minden világgóság be-
leült.

ISCHIA PUSZTULÁSA.

Az elemi csapások legirtózatossabbja pusztította el *Ischia* szigetét, melyet maguk az olaszok, a kik pedig értenek egy kissé a szépnem meghatározásához, a kéjfürdők királynéjának neveztek el. Olaszország valóban gazdag ilyen pontokban. Mert maga a természet több helyen mindent öszpontosított, a mi tájéket elragadóvá tehet; hegyet, sikot, tengert összeillesztett, s az emberi kéz is sehol annyi művészeti érzékkel nem járult e természeti fekvés földszítéséhez, mint a régi és ujkori művészet ez igazi szülőházában.

Egy rendkívül élénk, a napfényben tündöklő város, előtte a tenger csillogó tükré, háta mögött a komor fenségu, örökös füstölgő Vezuv — ez Nápoly. Hol van ilyen «ensemble» még egy? Nem hiába mondja rá az olasz: «Istváni Nápolyt és meghalni». Lám a mi Budapestünk csak egy kicsit hasonlít hozzá, a mennyiben meg van itt is a három elem együttesége: a hegy, a víz, a város és már ez is milyen gyönyörű; a város az ugyan megjárni Nápolyt, de már mi a Gellért a Vezuvhoz, a Duna szalagja a tenger sima arcához képest?

Hanem a hol egy eszményinek tetsző pont-hoz érünk e szép, de gyarló földön, a hol minden jót, szépet együtt, abból pedig, a mi rossz vagy rut, semmit se látunk, ott méltán fölébredhet bennünk a gyanu, mely Schillernek egy ballada eszméjét sugallta, hogy tudniillik itt kell valami nagy veszedelmek rejtőzni valahol, a mit nem veszünk észre, mert a természet, a világlend nem tagadja meg magát, *ingyen* az nem ad ennyi szépet, jót, hátrány nélkül ennyi előnyt, kigyó nélkül földi paradicsomot.

Lám a Vezuvot sem látványos háttérnek festette oda Nápoly mögé, egyszer csak kitért belőle a fenevadtság, és eltemette Pompéjít, Herculánomot, két nagy várost, rengeteg sokaságu művelt, nagyon is művelt lakosságával. A történelem ehhez fogható borzadályt, valóságos ítéletnapot nem jegyzett föl. Attila chalonisi esatavésze, tengeri vihar, özönvíz, égi-földi háboru — mind semmi ehhez képest! Valaminemü módját a menekülésnek főhagyja mindegyik. És maga az egyesnek halála, mit előidéz, szintén nem oly rettenetes, mint *élve betemetni* a tűzláva koporsófüdele alá, a szabadulásnak minden reményosillama nélkül!

Csak mérvére kisebb, de borzasztóságra — helyenként legalább — vetekedik ezzel a földindulás veszedelme.

A körülbelül ötezer élő ember közül, a kik ott veszték, talán a nagyobb szám részesült a rögtöni halál viszonylagos jótéteményében. De hányan lehettek, a kik egy-egy boltzatot vagy egyébként támadt sötét írgében maradtak, mint egy sirban, élve eltemetve? A kinkél a halál, a bezártság légmentességéhez képest, csak több óra, talán napok mulva állt elő? A kik szivezen öngyilkosokká lettek volna, ha e mütéthez szükséges eszközzel rendelkeznek?

A veszedelmek közt, melyek földön az embert érhetik, egy sincs, mely az embert nyomorúságra, tehetlenségére, olyannyira emlékeztetné arra a tudatra, hogy föltétlen egy felsőbb hatalom kezében van! A tengert meg

lehet szokni, vagy ki lehet kerülni; végrende-
kezésben kikötött boncsolás megmenthet a tetszholtan eltemetett veszélyétől, de a földin-
dulás ellen nincs biztonság a királyi palotákban.

A gyönyörűségteljes Casamicciolának tehát így kelle elpusztulnia, mert meg kelle lakolnia, hogy olyan szép volt, a minőt a földiség alap-
törvénye nem tűrhet meg sokáig, csak ideig-
óráig, lopva, míg a többi mostoha gyermek addig kérdegetti az alkotótól, hogy — hát miért nem vagyok én is ily szép? — mig ennek türelme elfogy és szabad folyást enged a földi igazságszolgáltatásnak...

Eddig a rendkívül gyászos esemény regény-
költészeti, vallási és életbölcselemi odala.

Csakhogy ezzel ma már nem érjük ám be.

Nem vagyunk ám már többé olyan isme-
retlen zűgnép, mint még ezelőtt egy félszázaddal is voltunk. A mikor összeszakadhatott miattunk ég, föld, mi meghuzhattuk magunkat a lapulevél alatt, nem tudtuk rólunk, nem látott bennünket senki, ergo nem is kért segítségre senki. Ha ma tűz van valahol Európában, ha vizár pusztít vagy egyéb csapás, és az európai «cerele» előtt végig jár a csöngettyüs pöröly, hogy «adjatok, adjatok a szegény Lázárnak», hát nekünk is meg kell nyitnunk az erszényt, és adakoznunk az eset és körülmények minémiségéhez és rangunkhoz képest, mert hát már mi is ott ülünk ám a «kör»-ben, nekünk is van már ott bizonyos «rangunk», még pedig olyan igen kényes és követelő, meg meghatározatlan, mint a diáké, a ki ugyan «semmi, de minden lehet belőle» — tehát «noblesse oblige» — ha adózásra lesz fölszólítva az előkelő nemzetek «jó társasága» — hát akkor aztán — nagy adó ide, rossz termés oda — de bele kell nyulnunk a bugyellárisba, és ki kell tennünk magunkért, mert hiába, nem hiába, hogy legdrágább kincs a becsület, de csakugyan legtöbbet is kell adni érte. Nemesak vitam et sanguinem, sed etiam — avenam.

—jd—

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

A «Tanitók könyvtára» ezim alatt a Frank-
lin-társulat kiadásában s dr. Kiss Áron és Péterfy Sándor szerkesztése mellett megjelent hasznos vállalatból most adott ki a 3. és 4. füzet, mely a magyar népiszkolai tanítás történetét tartalmazza és pedig első (219 lapra terjedő) füzete az általános részt, jelesen a népiszkola történelmi fejlődését s a népiszkolai történelem fejlődését, — a második (szintén oly terjedelmű) füzet a módszer történetét foglalja magában. Dr. Kiss Áron, a budai állami tanítóképezde derék tanára és legmunkásabb paedagogiai íróink egyike, nagy szorgalommal szedte össze mindazt, a mi csak található volt az irodalmi forrásokban, fölvetv tárgyára vonatkozólag, s valóban uttörő munkával ajándékozta meg irodalmunkat. Figyelme kiterjeszkedett a nevelés történeti és elméleti, a tankönyvi, és időszi irodalomra s teljesen egybegyűjtötte magának s másoknak a feldolgozandó anyagot. Műve, csak mint teljes irodalmi reperiórium is elismerést érdemel. Ezzel azonban nem elégedett meg, hanem az egybegyűjtött anyagot meg ügyeztetett s nem kisebb szakértelemmel fel is dolgozta, úgy hogy az keze alatt életműves egészszé domborodik ki, a kiválóbb alakokkal, Amos Commeniustól Gőnczy Pálig vagy Gáspár Jánosig, kimutatva helyét mindeniknek a népoktatás történetében, tehát szellemi történetünk oly ágában, melynek fontosságát századok előtt, sőt még jelen századunk első felében is, csak egyes kiváló szellemek érezték, de ma már mindenki elismeri. — Ha a közmvéledés minden külön mesejének vagy ágának így kidolgozott történelmét birandjuk: akkor lesz igazán megirható hazánk összes művelődéstörténelme. — A két füzet ára egyenként 1 frt 20 kr.; a kettő együtt 30 nagy irve terjedő erős kötetet alkot, mely kiállítás tekintetében versenyez belbecsével.

«A képzőművészet remekei» című vállalatból, melyet Divald Károly műintézete díszszel és izléssel állít ki, az újabb füzet ismét öt remekmű másolatát mutatja be, Szendrői János magyarországi szö. egével. Az egyes műlapok: Ceres szobra, Avril metszése után; «A szent család imádása», Titiánótól; «Aurora», Reni Guidótól; «Krisztus holteste», Rubenstől; «Athenei iskola», Rafaeltől. Ára egy ily füzetnek 1 frt 20 kr.

A «Magyar színészek és színésznők életrajzai» című füzetes állalatból, melyet Báthori Romancsik Mihály szerkeszt Kassán, a harmadik füzet hagyta el a sajtót. Életrajzi adatokat közöl özv. Latabár Endr. nérol, Balog Istvánról, Klestinszky Lászlóról, a kassai színház volt fő-gazgatójáról, Timár Jánosról, Berki Ilonáról, Ürményi Lajosról és Gsál Mihályról; továbbá színészi adomákat, stb. Öt füzetre előfizetheti 1 frt 50 kr. jával; egy füzet ára 40 krajczár.

Az orsz. statisztikai hivatal szerkesztésében és kiadásában megjelent: «Magyarország áruforgalma Ausztriával és más országokkal.» A május hóra vonatkozó adatokat közli.

«Előre» című költeményfüzetre hirdet előfizetést Pap Zoltán Szatmárról. Nem a maga verseit akarja kiadni, hanem többekét, Tóth Kálmán költőnek Baján állítandó szobra javára. Fialat írók eredeti költeményeiből egy márványkő-darabkával kívánnaak szoborhoz járulni, mint az előfizetők mondja. A füzet 8—10 irve terjed, október elején jelenik meg, előfizetési ára 1 frt s az összeg Littecky Ede nyomdátulajdonoshoz, Szatmárra intézendő.

A népszínházban e hó 15-ikétől fölemelik a helyáratok, abból az indokból, hogy az átalakítások következtében 82 ülőhellyel kevesebb lett. A 6 frtos páholyok ára 7 frt, a földszinti szélessékek és támlás székek középső része pedig 1 frt 80 és 1 frt 50 kr. lesz. — Az őszszel, valószínűleg november elején, egy francia társulat fog vendégszerepelnit. Vele lesz Judic asszony, a párisiak Blahánája, ki operetekben és vaudevillekben mutatja be magát társulatával együtt.

Csiky új színműve. Csiky Gergely «Czeccil házassága» című drámát fejezett be, melyet már be is nyujtott a nemzeti színházhoz.

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

Az alcuthi tűzoltó-egylet emlékezetes ünneppel ülte meg a mult vasárnap fennállásának első évfordulóját. József főherczeg, mint az egylet alapítója és főparancsnoka, személyesen fogadta a vendégeket: a székesfehérvári, bicskei, lovasbányai, csákvári és acsai testvér-egyletek küldöttségeit. Zene-szóval, teljes díszben vonult az összes tűzoltóság a főherczegi parkba s a főherczeg maga kalauzolta vendégeit körül az üvegházban, a virágos kertben. Kilencz óraker a díszes kápolnában Horváth udv. káplán misét mondott. József főherczeg családjával együtt volt jelen. Déli egy óraker a tűzoltók kivonultak a Máriavölgybe társas ebédre, melyen József főherczeg is részt vett. Az első toasztozat a vaáli katolikus és az alcuthi ref. lelkészek, továbbá a székesfehérvári és csákvári tűzoltó-parancsnokok mondták József főherczegre, ki aztán viszont vendégeire és Magyarország tűzoltóira mondott szép felköszöntést. Három óraker megjelent Klotild főherczegasszony is József és László főherczegekkel; a tűzoltóság lelkes éljenzéssel fogadta őket. Az alcuthi tűzoltók aztán József főherczeg vezénylete mellett kitünön sikerült díszgyakorlatot tartottak a máriavölgyi gazdasági épületnél. A gyakorlat után tánc következett a szabadban, de csakhamar megereedt az eső s a szépszámu és díszes társaság, melyben a környék értelmiségének java volt képviselve, zárt helyen folytatta a mulatságot.

A Kárpát-egyletről, mely vasárnap tartja közgyűlését Tátra-Füreden, egy füzet jelent meg Lőcsén, melyet az elnökség megbízásából Dénes Ferenc szerkesztett. A tevékeny egyesület eddigi történetét és jelenlegi viszonyait adja elő. Az egylet 1873 augusztus 10-én tartotta első ülését Késmárkon, Zsedényi Ede elnöklete alatt. Már akkor harmadfél száz tagja s hatszáz forint vagyon volt. Most, tíz év multán, a tagok száma 265⁹ re emelkedett (Szepesmegyéből 400, külföldi városokból 132 tag van), az egyleti vagyon pedig 12,890 frt. Eddigél

az összes bevétel 50,876 frt, a kiadás 44,160 frt volt. A füzetke közli az alapszabályokat, a budapesti, beszéki, rozsnói és a többi osztályok keletkezését, a felkai muzeum létrejöttét, ismerteti az egyesület működését, stb. Az emlékirat részletesen feltünteti, hogy mennyit tett az egyesület a felvidék érdekében, fölhíva annak szépségeire, természetstani sajátosságaira a figyelmet, s tőle telhetőleg elkövetve mindent, hogy az utazásokat, kirándulásokat minél könnyebben lehessen megtenni.

MI UJSÁG?

Ischia pusztulása. Julius 28-án este egy borzasztó földrengés elpusztította a Nápoly melletti kies *Ischia* szigetét, melynek casamicciolai fürdőjét oly nagy zúmmal látogatta a nápolyi előkelőség. A pusztulás képe egyre megröbbsébb, minél tovább bontják a romokat, minél több holtestet szabadítanak ki az omladékok közül. Mig az első hírek ezer emberélet elvesztéről szóltak, most már azt mondják, hogy ötezernél is több az áldozatok száma. A nem nagy sziget minden községe rendkívül sokat szenvedett, legtöbbet *Casamicciola*, hol egyetlen ép ház sincs, s alig egy-kettő maradt lakható állapotban. A fürdő kétezernyi vendége közül csak kevés menekült meg. Az újabb idők számos és nagy szerencsétlensége közt egyike a legborzasztóbbnak a földrengés. Tudós férfiak, köztük Palmieri tanár, a Vezuvon levő obszervatórium felügyelője, azt állítják, hogy a katasztrófa csak látszólagosan földrengés, voltaképpen pedig hirtelen bekövetkezett talajszűnyedés. Ugyanakkor a Vezuv is kezdett háborogni. *Ischia* vulkánikus képződésű; a szigeten van egy kialudt tűzhányó is, mely a régiebb korban nem egyszer elpusztította a szigetet. A földrengések gyakoriak szoktak lenni s 1881-ben is volt, mely szintén nagy károkat okozott. De a Julius 28-iki a legszörnyűbb csak a szokás közé tartozik mindazok közt, melyek az elemek előidéztek. Az áldozatok rendkívüli nagy számát növelte, hogy a földrengés este állt be, 9 óra 50 perczkor, mikor a lakosság már lepihent. Monterone községéről azt írják, hogy ott mindenki vagy meghalt, vagy súlyosan sebesült. A sebesülteket Nápolyba vitték, mert a szigeten nincs ép ház, s az ölnyi magasan álló romok alá temetett hullák megfertőztetik a levegőt. Hetekre van szükség, mig a romokat széthányják. Fertőtleníteni mindjárt az első napokban nem lehetett, mert a romok közt élők is voltak. A föld rázkódása 15 másodpercig tartott, a mi hosszu idő földingásoknál. A föld mozgása hullámszerű volt; a haragok maguktól is megkondultak. Az emberek rémülve futottak ki az utcákra, de ott is sokan elveszték az öszezomló házak őrét. A fürdőházak betegek közül alig menekült meg valaki. Umberto király e hó első napján érkezett a szerencsétlenség színhelyére, s a pusztulás, az áldozatok láttára nem tudta visszataranni könyeit. Százezer frankot ajándékozott a szerencsétleneknek. Egész Olaszországban, de sőt egész Európában gyűjtéseket rendeznek a szerencsétlenek segélyezésére, kik közt annyi az árva, a gyámol nélkül maradt, s kiknek tűzhelyük sincs. A földrengés koronként meg-megújul és hátráltatja a mentési munkálatokat.

Budapest tanácsa elhatározta, hogy a legközelebbi közgyűlésen indítványozni fogja, fejezze ki a főváros részvétét az *ischiai* szerencsétlenség fölött és segélyösszeget szavazson meg a károsultak javára. * Mai számunkban befejezzük a tiszta-eszlári pörre vonatkozó kérsorozatunkat. A végtárgyalás kezdete óta maig, több jelentéses képen, táj-és térképen kívül a pörben bírák, ügyvédek, vádlottak, tanuként szereplők közül a «Vasárnapi Ujság»-ban és melléklapunk, a «Kronika»-ban hetvennél többnek mutattuk be arcképeket, hétről hétre lépést tartva az eseményekkel, a mit főként tehetséges fiatal festőknek, *Abrányi Lajos*nak köszönhetünk, ki a tárgyalás folyama alatt, a hely színén, a törvényszéki teremben vette föl és küldte meg nekünk napról-napra az arcképeket és a ki ritka ügyességet tanusított az arcképek gyors és találó fölvetésében. Mikszáth Kálmán barátunknak «A tekintetes vármegye» című mai közleményéhez is 5 rajzolta az arcképeket. E közleményt kaposán megemlítjük még mint érdekes adalékot Henter Antal várnagyrol, hogy még soha életében nem ült vasuton, hogy

háromszéki szék-ly családból származott s szüleinek Szabolcsba utazása alatt született. *Horváth* Samu vármegyei huszárról pedig, a ki a tekintetes vármegyét «befejtje», azt a történeti adatot említjük föl, hogy 25 éve szolgált mai állásában, sok híres betyár járt a keze alatt, a kik nagy részének ő volt «a keresztapja», t. i. a saját maga kezével fogta el, nem egyszer életveszély között.

Az országos kiállítás épületeinek tervezetere csakugyan pályázatot hirdettek ki, melyben külföldiek is részt vesznek. Nem mindenki helyesli ezt, mert esetleg nagy késedelem lehet az eredménye. Az 1885-iki kiállítás előkészítésére már nem sok idő van, a pályázatok pedig rendszeren sok idővel járnak; aztán valami nagy dísz épületekről sincs szó. Bizonyosan van itthon elég építész, kik egyszerű megbízással is jól megfeleltek volna a feladatnak. Az építészeti bizottság Kauser Józseffel már el is készítette a terveket, melyeket jónak találtak, s most egyszerre közbe jött a pályázatra vonatkozó határozat.

Emlék-művek. *Dvák* szobrának öntését a budapesti Schlik-gyár 60,000 frttel vállalta el. Deákknak 15 lábnyi magas ülő alakja 22,000, az igazság istenasszonyé, a honzeretet alakjé egyenként 8000, az állambölcsőségé és a kiegyezteté feltüntető csoportok egyenként 11,000 frtba kerül. Az 1885-iki országos kiállításon egyes alakokat már be fognak mutatni. — *Arany síremléke*, mely a gyógyuló család készítettet, dítrói székegy márványból készül, s ölnyi magas talpazatra helyezett sarkofag lesz. A sarkofag födele pikkely-hálózatot tüntet fel, mely a két csucson kagylóban végződik; a földel közepét cziprus-lombokon nyugvó, bronzból öntött babérokoszoru foglalja el. A talpazat egyik lapjába jön a felirat, a sarkofag oldalára pedig a név: *Arany János*. A földel sulya egymagára 92 mászát tesz ki s a sarkofaghoz szükséges követ kibányászása és M.-Vásárhelyre való szállítása 600 frtba kerül. — *A kalvin-téri szobrokat* szobor-alakjait már fölállították, s most az alsó medenczét helyezik el. Szent-István napjára el akarnak készülni az egész szep művet.

Petőffi-émlékek. Komócsi József, a Petőffi-társaság alelnöke, közelebb Szatmáron járván, *Kovács* Eduárd kir. tanácsos, homoki földbírtokost is meglátogatta. Ez alkalommal Kovács Eduárd Petőffinek egy még eddig meg nem jelent, sajátkezűleg irt versét és egy levelet, melyeket évtizedek óta drága ereklyékként őriztek. Komócsinak adta, hogy azt a Petőffi-társaságnak adja át. Ugy az emlékvér, mely egy albumba volt beírva, mint a levél Kovács Eduárdné *Téry* Máriaéhoz, Petőffiné benső barátójához van intézve. Az emlékvérse az albumba 1846-ban, a levelet 1847-ben írta a halhatatlan költő. Az érdekes reliquiákat a Petőffi-társaság egyik ülésén mutatják be.

Az orosz czár és az ürömi sirkápolna. József nádor-főherczeg első neje, *Mária Alexandra* Pavlovna tudvalevőleg a Buda melletti ürömi sirkápolnában piheni örök álmát. Az 1801-ben ifjan elhunyt f. herczegné születésnapjának századik évfordulója alkalmából — *Mária Pavlovna* 1783. augusztus 9-én született — III. Sándor orosz czár elhatározta, hogy kegyelete kifejezésül az ürömi sirkápolna bekecsét újra díszíteti. A czár által e czéla ajándékozott nagy értékű tárgyak már meg is érkeztek s legközelebbi rendeltetési helyükön lesznek. E tárgyak egy remek ikonosztázióból, művészai kidolgozásu szent képekből, egyházi öltözetekből és templomi szertartási eszközökből állanak, s egy érték, mint csin és izlés tekintetében valóban fejedelmiek.

A Niagara áldozata. Webb kapitány hulláját szombaton, jul. 28-án Lewiston alatt, mintegy öt mérföldnyire a zuhatagtól megtalálták. A test megdadt ugyan, de az arcznak meg volt a régi kifejezése. Több helyen sebek voltak láthatók; fején is három hüvelyk hosszú seb volt.

A kholera, mint az Egyiptomból érkezett legújabb hírek tudatják, az utóbbi napokban csökkent. Az angol katonák közül szintén többen este a járvány áldozatul. A kholera kitörése óta (junius 25.) augusztus első napjáig összesen 11,645 ember halt meg. De a hivatalos jelentések általában oly megbízhatatlanok, hogy a khedive épen most adott ki rendeleteket, melyben a kerületi előjárókat szemé-

lyesen felelőssé teszi az áldozatok számáról közölt hi vatalos jelentésekért.

A tiszta-eszlári bűnpörben augusztus 3-ikán hirdette ki az ítéletet a nyiregyházi törvényszék. Az ítélet kihirdetése előtt széltében beszéltek, hogy a rengeteg és igazalmas pör korán sincs ezzel bevégezve, hogy még váratlan függelék járul hozzá; hogy Szalay Károly magánválló a hullacsempeztéről új adatokat nyomozott ki, melyeknek meglepő részletei vannak, s Scharf Móricz is új vallomásokot akar tenni, mert nem tűrheti el, hogy a törvényszék ellenmondásokat talál eddigi vallomásában; minden tartózkodás nélkül be akarja tehát vallani, hogy apja is részes volt a gyilkosságban stb. E híreket megtáviratozták a budapesti lapoknak is, úgy hogy a nagy érdeklődés nem csupán az ítéletet várta, hanem elő volt készítve valami váratlan fordulatra is, a mi azonban nem következett be.

Az ítélet kihirdetése pénteken, augusztus 3-án délelőtt megtörtént. A megyeház körüli roppant zámu közönség gyűlt össze; a törvényszéki terem a zsufolással megtelt hallgatokkal.

Kornis törvényszéki elnök 11 óra után néhány perczrel lépett a terembe. Álva olvasta fel az ítéletet, melyet a közönség is álva hallgatott végig. A teremben a legmegyobb csöndben hangzottak el az elnök szavai, s midőn a vádlottak neveinek felsorolásán után kimondotta, hogy a vádlottak az elnök emelt minden vád és annak következményei ellen fölmentetnek, alig észrevehető mozgás hullámozott végig a hallgatóság körében.

Az ítélet indokolása alatt a bíróság tagjai és a hallgatóság ismét elfoglalták helyeiket. Az ítélet indokolásában előadatik az ügy történeti része, a vádhatározat ide vonatkozó részének lényeges részében való reprodukálása állal. A bíróság ezután a gyilkosságra nézve kimondja, hogy a vizsgálatnak erre vonatkozó adatai a végtárgyalás során jelentékenyen meggyengítették, sőt, hogy a végtárgyalás során eszökölt bizonyítási eljárás a Scharf Móricz által elmondott tények hihetőségét kizárja.

A hullacsempeztetre nézve az ítélet indokolása kimondja, hogy az orvosi szakértők véleménye és a felismerési eljárás eredménye nem nyujtanak biztos támpontot arra, hogy a Solymosi Eszterével való azonosága vagy nem azonosága teljes határozottsággal megállapítható legyen. *Matej* vallomási ellenmondási miatt nem vehetettek hiteleseknek.

Szeffert főügyési helyettes, mint közzválló, megnyugszik az ítéletben. *Szalay* Károly, mint a magánválló képviselője, *főlebeszt* jelent be, melynek indokait írásban fogja betérjeszteni. *Eötvös* szintén megnyugszik a felolvasott ítéletben és meleg szavakban mond köszönetet az elnöknek a tárgyalás pártatlan vezetéséért.

Végül az elnök rövid beszédet intéz a volt vádlottakhoz. Inti őket a türelemre, a sorsukban való megnyugvásra és a másik iránti szelidségre. Azt mondja nekik, hogy bajukat ne az embereknek, hanem a körülmények szerencsétlen összetalálkozásának tulajdonítsák.

Ezzel a tárgyalás véget ért. A közönség csöndesen, rendben szétoszlak.

A meglező éjjele azon háznak, melyben Eötvös lakik, 16 ablakát beverték. *Kerekréthy* kapitány reggel meglátogatta Eötvöst s kijelenté előtte, hogy az ablakbeverés ügyében a legszigorúbb vizsgálatot fogja megindítani.

Scharf Móricz sorsára vonatkozólag Eötvös Károly és Szabolcsmegeye alispánja között azon szóbeli megállapodás jött létre, hogy Móricz fel fog hivatni az alispánhoz, hol apja Scharf József is jelen lesz, s az apja Eötvös fia lelkére köti, hogy menjen vissza szüleihez. Ha a fia ennek dacára is vonakodnék visszamenni, az alispán nem adja ki a fiut apjának, hanem a belügyminiszter intézkedését fogja bevárni.

A hazai zsidóságához. Schweiger Márton, az izraelita országos irod. elnöke, kóriratott intézett az összes hitközségekhez, s abban a hazai közérdekekre figyelemztetvén őket, tapintatos eljárást ajánl, hogy a nyilvánosság előtt ne fesszegenek olyan dolgokat, melyeket magán uton röviden el lehet intézni; a tiszta-eszlári ügyben bármint legyen az ítélet, kerüljék annak nyilvános tárgyalását. Az iroda gondoskodni fog arról, hogy a fölmentő ítélet az alapolnai vádolt kezében ne váljék kolduló levélle. A

Könyvedvelőknek!
Az érdeklődők szives tudomására szolgáljon,
hogy az osztrák területre nézve

SZELINSKI GYÖRGY
(azelőtt GORISCHÉK KÁROLY)

csász. kir. egyetemi könyvkereskedő

BÉCSBEN, I. Stefansplatz 6.

összes kiadványainkból gazdagon berendezett raktárt tart, s nála egy régebben megjelent, mint jövöben megjelenendő kiadványaink megjelenésük után azonnal minden árkülönbség nélkül megszerezhetők.

Budapest, 1883.

FRANKLIN-TÁRSULAT
magy. irod. intézet és könyvnyomda.

1883. aug. 80. sz. 1883. aug.

BUDAPESTI SZEMLE

a M. Tud. Akadémia megbízásából szerkeszti

GYULAI PÁL.

TARTALOM:

Az állam teendői az iszákosság ellenében. — Imre Józseftől.
Az első magyar vasút. (III.) — Fenyvessy Adolfól.
Pesty munkája a várspánságokról. — Tagányi Károlytól.
Történelmi tanulmányok. (V.) — A szeptemberi napok 1848-ban. — Kovács Lajostól.
Ez a szőlő eladó. — (II.) Beszély. — Belényesi Gábertől.
Költemények: Bácsu. Beöthy Zoltóltól. — A kezesség Schiller után, németből. Vargha Gyulától.
Értesítő. Bartók Lajos: Ujabb költemények. — i. — Hunfalvy P.: Vámbéry's Ursprung der Magyaren. Sz. J. — Egy névtelen levelei szerkesztőhöz. (III.)

A BUDAPESTI SZEMLE, mely eddig évenként hatszor jelent meg 80—90 ivnyi tartalommal, 1881 január 1-től kezdve havi szemlévé változott át, s megjelen évenként tizenkét szer 120 ivnyi tartalommal, az eddigi előfizetési ár mellett.

A Budapesti Szemle tájékoztató igyekszik a magyar közönséget az eszmékről, melyek világszerte foglalkoztatják a szellemeket s mintegy közvetítő kíván lenni egyfelől a szak tudomány és a művelt közönség, másfelől a hazai és külföldi irodalom közt. E mellett lehető széles tért nyit a nemzetgazdasági közleményeknek, a m. tud. akadémia nemzetgazdasági bizottságától támogatva.

Megjelen évenként 12-szer 10 ivnyi havi füzetekben. Előfizetési ára bérmentesen küldésért egész évre 12 frt, félévre 6 frt. Az előfizetési pénzek az alulírt társulat kiadó-hivatalába küldendők be, vagy a könyvüzemekhez, a kik szintén föl vannak hatalmazva elfogadásukra.

FRANKLIN-TÁRSULAT,
magyar irodalmi intézet és könyvnyomda Budapest.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapeston megjelent:

A legujabb megpróbált magyar szakácskönyv.

Biztos utmutató

mint kelljen 1131 különféle legjobb ízű ételt, süteményt, cremet és kocsnyát stb. legügyesebben és a legujabb ízlés szerint készíteni.

A magyar háziasszonyok számára készített

Németh Zsuzsánna.

Tizedik bővített és jobbitott kiadás.

Ára félre 80 kr.

FILICZKY MIKSA,
Budapest, VI., Sugár-út 53. szám.

Uríruha-készítés. Fehérnemű-gyár és vászon-áru raktár. Fügönyök, fehérneműek és mellfűzők. Tisztító-intézet.

Ajánlja saját gyártmányu

ur-, női- és gyermek-fehérneműket, mellfűzőt és nyakkendőket, továbbá vásznakat, asztalneműket és szövött árúkat a legújabb vála-zetekben. Legujabb divatú férfi és női-tűzőket finom, valódi 901 gyapjuszövetből, nagyon jutányos árakon.

Kimerítő árjegyzék, minták és mérték-utba-igazítással kívánatra ingyen és bérmentve.

Postai megrendelésre a leggyorsabban elkészítetnek.

FOLYÉKONY GLYCERIN-CREME

több év óta hatályos szer- nek bizonyult széplő, nap-sütés, folt-, bőrhaj és ke- lések ellen. És egy igen

Legfinomabb glycerin - szappal glycerin és illatos növényekből, kitünően tisztít és élénkíti a bőrt, és egy finom piperezappan minden kívánt előnyei- vel bír. Darabja 35 kr.

BENZON glycerin - szappan. Ára 35 kr.

szikertől egyesítése a leg- ártatlanabb szerekek, melyek a bőrt nemcsak simábbá és finomabbá teszik, hanem annak általános frissességét fűn- tartják. A folyékony gly- cerin-creme elter az ed- dig közönségesen haszná- lalt glycerin-illatszerek- től, melyek a glycerinen kívül semminemű hatá- lyos részeket nem tar- talmaznak. — Egy üveg ára 1 forint 20 kr.

Gyökönke szappan (Speik Seife) ára 35 kr.

Párisi hölgypor (legfinomabb poudre de riz) a bőrnök a leggyengédebb fehér színt adja, és ártatlansága mellett mégis a bőrt simán és szárazon tartja. Hölgyeknek, úgy férfiaknál is borotválás után, nagy kedveltségnek örvend. — Egy doboz ára 50 kr., tollal 1 frt.

Kézmosó-por mandulaszappan és spermacéttől ke- zítve, a legártatlanabb arz- és ké- zör-tisztító szer. — Egy doboz ára 50 kr.

Amerikai kausuk-lyukszemgyűrűk s essentia. Ára 60 kr.

Rouge végétál pirostító, ára 50 kr. Kapható Magyarországon minden jelentékenyebb gyógy- és illatszertárakban, valamint a gyártónál

KIEJHAUSER H. néli illatszerezés és vegyész (Sporgasse 3.) Grätzban.

FŐRAKTÁRA:
TÖRÖK JÓZSEF gyógyszerésznél, BUDAPESTEN, VI. ker., király-utca 12. sz. 2.

Hamisított párisi hölgypor-tól óvakodni tes- sék. Csak az tekintendő valódinak, melynek dobozán, valamint használati utasításán a fenti védjegy látható.

ANDEL J. ÖVSZERE

A MOLY ELLEN.

Moly elleni övszerem a legbiztosabb védelmet nyújtja arra, hogy a téli ruhákba, szőrmékbe, burorokba, stb. a rend- kívül kártékony moly be ne fészkelje magát; a leghatásosabb és legszálhatatlanabb különlegességekből van úgy összeállítva mi- szerint annak biztos hatására teljesen számolhatni.

ANDEL J. gyógyfű-kereskedése
„a fekete kutyához“

Hus- (Dominikaner-) Gasse, PRAG.
Budapest Török J. gyógyszerésznél, király-utca 12.

Raktárak a vidéken mindenütt, hol erre vonatkozó hírlésések vannak kifüggesztve.

ANDEL J. tengertüli pora.

Az An del J.-fele ujonnan feltalált tengertüli por nem a közönséges fűregporok vehető, hanem egy rendkívül, direkt készített s 1000-szer megvizsgált és kitünő- nek talált specialitás pornak te- kintendő. Az An del J.-fele ujonnan feltalált tengertüli por haszná- lásához egy nagyon gyakorlati és olcsó új szerkezeti 7192

féreg-porzó fecskendő

veendő. Az említtelt por, lehet mondani, természet feletti erő- vel bír, kiirtja a poloskát, bolhát, svábbogarat, egyáltalán az egész féregek létét csodálatos gyorsan, biztosan és pedig olyké, hogy a féregből semminemű maradványt sem hagy vissza. Ára üvegenként, 20, 40, 60, 80 kr. és 1 frt. Egy darab féreg- porzó gép ára 40 kr. Kapható Budapest Török József gyógyszerésztárában király-utca 12. Továbbá raktárak a követ- kező gyógyszerárakban. Arad: Rozsnyai Matyás, Brassó: Jekelius N. Eger: Köllner Lőrinc. Eszék: Dienes J. D. Ka- posvár: Babochay Sándor. Kecskemét: Katona Zsigmond. Léva: Medvezky Sándor. Miskolc: Dr. Szabó Gyula. Munkács: Draxler Ferenc. Szekesfehervár: Dieballa György. Szeged: Barcz János. Temesvár: Tarczay István.

THEDO tanár szakállhagymája,

legjobb és legbiztosabb szer a szakáll szép nö- vésének eszközlésére.

Számtalan vannak még legma- gasabb rangu férfiak között is, kik szép szakállukat csupán a szernek köszönhetik. — E szer a szakáll birtokosra gyorsasággal növeszt, úgy hogy általa még 13 éves ifjak is a legrovidebb idő alatt teljes szakállhoz jutnak, mielő a bizonyítványok ezrei s tanusokának.

Eder Ferenc gyógyszerész urnak Brünben.

A nekem küldött Thedo-féle szakállhagyma kitünően bizo- nyult, mit köszönetem mellett szennel tudomására adok.

Mitek, 1878. szept. 25-én.

Fürst József urnak Prágában. Opatzda József. 84

Szíves köszönetem a szakállhagymáért; nagyon jónak talál- tatott. Mindenkinék a legjobb idekkel ajánlatom.

Schwarzbach, 1878. febr. 26. Eder Károly s. k. ép. vállalkozó.

Fürst József gyógyszerész urnak Prágában.

A szakállhagyma joggal mondható csodaszereknék. Alig négyhet- használat után örömmel látom régi ohajlésonat teljesedésbe menni.

Kerecsen út stb. Tescben, 1878. máj. 23-án. Gádra Wenzel, ócsa- Valódi minőségben Budapestben csak Török József ur gyög- szerárában király-utca kapható; P zonyban Pisztor Féliznál, Mihálykapu. Temesváron Ta. osay Istvánnál. 1 csomag ára frt 2-10.

FONTOS

AVTÁVOL-, RÖVID- ÉS GYÖNGE-LÁTASUAKRA!

A legjobb szemüveget nyújtja jótállás mellett.

SOLOMONSON N. H. látserész, váci utca 19.

Leggagdagabb választék párisi színházi látécek- és tabori távésövekből, 5—20 frtig.

Nagy választék amerikai emberi műszerekből.

ARCZBŐR.

A szépség egyik fő feltétele a szép arczör. Még a kevésbé szép alkotásan arcz is elhajol- hat, ha annak bőre kifogástalan. A legzab- lyosabb szépség pedig csak akkor lesz kellem- méltanyolva, ha a bőr és annak színe nem nélkülözik a tisztaságot, fényt és fiatal tésé- get. Számtalan hölgy elveszt minden igényét a szépségre, ha az arczöre kifogásolható. Hogy tehát ez szép és életfeszesség maradjon a késő agkorig, használjuk a számos tekintély s ezek között Pyetuch tanár Londonban, Raspi tanár, dr. Jünger, dr. Raundt, stb. által ajánlt. 4 év óta százezrek által sikerrel használt Lengyel- féle nyírbalzsamot. Ezen kedvelt szappo- szer a káros kendőzés, szenvedélyek vagy egyéb okokból fogva, únkre tett arczöröt, sőt a himió által szétrombolott bőrszerkezetet is teljesen helyreállítja. A fonyadt száraz bőrt ujra felírassit és simává teszi, s annak kedves színezetet kölcsönöz, s leginkább a károsabb urak és hölgyek által egyelőre veszt. Hogy Dr. Lengyel nyírbalzsamán kívül nem létezik jobb és megbízhatóbb szer a bőr fenntartása és szépsítésére, mindazok elme- rités, a kik kísérletet tettek vele. — Egy korsóval 1 frt 50 kr. — Feltéte Magyarországon máskára: Török József gyógyszer- tárában Budapest, király-utca 12. sz. 2. Pozsonyban: Pisztor Bódognál. Mihálykapu. — Temesvárott: Tarczay Istvánnál. — Zágrábban: Mittelbach Zsigm. gyógyszerész. 844

Valódi minden rovtartózszer.

Egyenesen behozott (importált) vezegyszeg- tisztá növénykészítmény, biztos hatású alkati- részekből álló teljesen méregmentes, elismerte mint a poloskák, molyok, svábbogarak, csótánybogarak (Russenkifer), hangyák, bolhák, stb. gyökere kiirtására. — Ára egy doboznak 1 frt o. 4. Számos megrendeléseket vár

Reiss B. R.
magyar kir. szabad. vegyészeti termények gyára,
BUDAPEST. VII., király-utca 47. sz. I. emelet 7. sz.

BILINI SAVANYUVIZ!

Legkiválóbb képviselője az alkalkikus savanyuvizeknek, (33.6339 szénsav. natron 10,000 részben) mint gyógyforrás évenként növeli elismert jó hírnevét s azonkívül a legkit. diätetikus italt képezi.

PASTILLES DIGESTIVES DE BILIN
(Bilini emésztési cukorkák)

biztos szer mindennemű emésztési zavarok ellen, mindig friss minőségben van készletben a főraktárban

ÉDESKUTY L.

m. k. udv. szállítónál, Budapest, Erzsébetér 7. Kapható azonkívül minden gyógyszerárban, fűszer- kereskedésben, szállóiban és vendéglőben. Pastilles de Bilin a legtöbb gyógyszerárban és gyógyszerár- kereskedésben.

32-ik szám 1883. BUDAPEST, AUGUSZTUS 12. XXX. évfolyam.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG: egész évre 8 frt 12 frt POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: 1 félre 6 * * * * * Compán a VASÁRNAPI UJSÁG: egész évre 8 frt 12 frt POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: 1 félre 6 * * * * * Compán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: egész évre 6 frt 12 frt POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: 1 félre 3 * * * * * Külföldi előfizetőknek a postai-ka meghatározott viteldi is emelendő.

GÖNCZY PÁL.

Azok közt a férfiak közt, kik hazánk új alkot- mányos korszakában, 1867 óta, a közmű- velődés s különösen a közoktatás magas színvonalra emelése által igyekeznek újjászüle- tésünket előmozdítani, a legkiválóbb helyek egyikét foglalja el Gönczy Pál, vallás- és köz- oktatásügyi miniszteri tanácsos. Az ő munká- sága a közoktatási téren jóval előbből kelte- zhető, mint 1867; mikor őt báró Eötvös, azon évben, miniszteriumába osztálytanácsosul hívta meg, ő már régi munkása volt a nevelés ügyé- nek. Nem tartozott azok közé, a kikről azt mondja a latin szólam: fac me talem, talis ero; vagy magyar közmondásosan: kinek isten hiva- lalt ad, ész is ad hozzá. Ő már akkor kész em- ber volt, a kit nem csupán jó remény fejében, hanem szerzett érdemei biztosítéka mellett állí- tottak arra a helyre, melyet elfoglalt. Valódi selfmade man, a mint az angol nevezi. Nem ősei érdeme, nem protekció, nem kedvezés útján emelkedett; az életben minden pozíciót maga vívott ki magának; maga szerezte tudományát, tapasztalásait, maga vívta ki az elismerést, a bizodalmat és köztiszteletet, maga minden sike- rért, a melynek örvendhet.

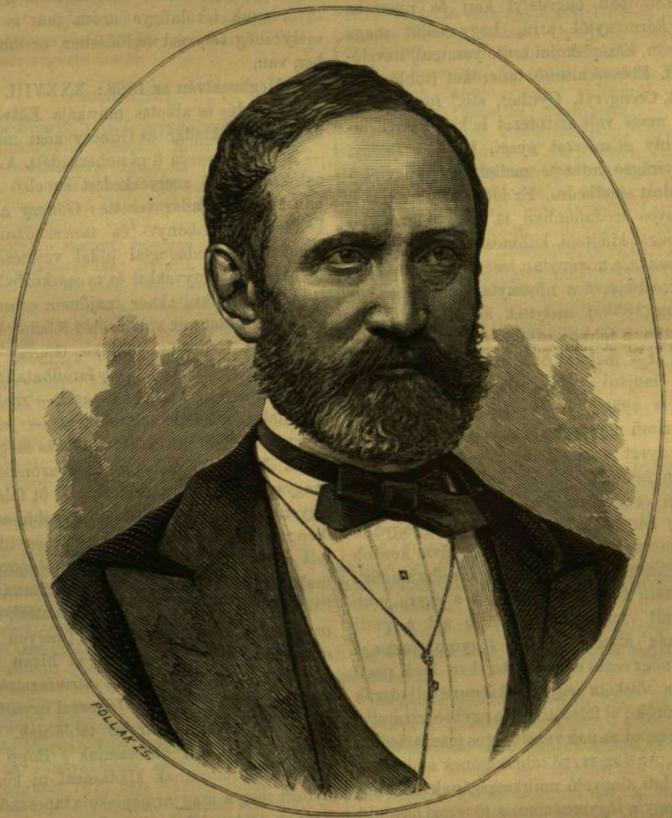
Az ily ember életének és munkásságának egyszerű elbeszélése, a tények száraz felsoro- lása, magában véve is tanúság; s mi e tanúságot nem akarjuk továbbra is megvonni olvasóinktól, jó alkalmat találván reá abban, hogy Gönczy Pál, a ki eddig a miniszteri tanácsosságnak csak czimét és jellegét bírta, legközelebbből valóságos miniszteri tanácsossá neveztetett ki ő felsége által.

Gönczy Pál Hajdu-Szoboszlón, hol apja városi tisztviselő volt, született 1817-ben; s ugyanott végezte elemi s gimnáziumi tanulmányait is, a bölcsészet hallgatására pedig a deb- recezeni kollégiumba vitte apja, ki a fiuban látván a nyílt észet, szorgalmat és tehetséget, őt már korán tudományos pályára szánta. Akkori- ban köztanítói szolgálattal végezték a refor- mátus diákok az iskolai pályát s Gönczy is, 1838-ban, 21 éves korában tanítónak ment ki Köbölkutra (Biharmegye), részint hogy apját a további költelezéstől megkímélje s maga ke- resse meg a maga kényerét, részint valódi hivatásból a tanítói pálya iránt. De a falusi tanítótság, alárendelt helyzetében a köznéppel

szemben, nem felelt meg az ő független lelke hajlamának s azért a papnak beadván az iskola kulesát, a falu egyik birtokosához ment magán nevelőül. Hasonló minőségben, de anyagilag is jobb helyzetbe, nemokára Gálos-Petriben költö- zött át, a Dravecky-házhoz, hol nemcsak a család, hanem az egész környék becsülését megnyerte kötelességei pontos teljesítése, kiváló képzettsége s fardhatatlan szorgalma és további önképzésére fordított munkássága által.

Gálos-Petriben lakása saját benső életére is döntő befolyású volt; itt ismerkedvén meg az ottani derék ref. lelkész, Végh József művelt és szeretetreméltó leányával, Jozefával, kit 1845- ben vett nőül s kivel azóta boldog házasa- ságban él.

Ugyanott ismerkedett meg Karap Sándor váltótörvényszéki bíróval s Diószeghy Sámuel volt bécsi kereskedővel, a nagy fűvész Dió- szeghy fiával, kik Gönczynek a nevelés elméle- tében való képzettsége mellett gyakorlati jár- tasságát is nagyra becsülvén, őt egy nagy eszme

GÖNCZY PÁL. Ellinger fényképe után.